

**TC. CUMHURBAŞKANLIĞI OSMANLI ARŐIVLERİ
FONLARINDA EBRU KULLANIMI**

Bilge KARADEMİR TURAN

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hasan AKDAĞ

Uşak

OCAK,2019

**TC. CUMHURBAŞKANLIĞI OSMANLI ARŞİVLERİ
FONLARINDA EBRU KULLANIMI**

Bilge KARADEMİR TURAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hasan AKDAĞ

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

OCAK, 2019

TEZ BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırlamış olduğum ‘‘T.C Başbakanlık Osmanlı Arşivi Fonlarında Ebru Kullanımı’’ adlı çalışmanın, kendi çalışmam olduğunu taahhüt eder etik davranış ve akademik kaideler çerçevesinde yazıldığını ve yararlandığım metinlerin kaynakçada gösterilen metinlerden oluştuğunu, alıntı ve atıf yapılarak yararlanmış olduğumu bildirir ve doğrularım.

Bilge KARADEMİR TURAN

ÖZET

TC. CUMHURBAŞKANLIĞI OSMANLI ARŞİVLERİ FONLARINDA

EBRU KULLANIMI

Bilge KARADEMİR TURAN

Uşak Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı

Uşak-2019

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hasan AKDAĞ

Osmanlı İmparatorluğu dünyanın süper gücü konumunda üç kıtaya hakim idi. Sorumlu olduğu toprakların kayıtlarını mükemmel bir şekilde tutmaya özen gösteriyordu. Bu bakımdan arşivcilik Osmanlı’ da birinci derecede önemli bir yer arz ediyordu.

Osmanlı Arşivlerin de ebru sanatsal boyutunun yanı sıra gerek cilt sanatında gerekse arşiv defterlerinde ölümsüzleştirildi. Çeşitli defterlerde yan kâğıt işlerini sanatsal seviyeye yükselttiği gibi bir kısım defterlerin de dış kabı olarak ebru sanatını günümüze taşımış oldu.

Tez çalışmamızda Osmanlı arşiv fonlarında günümüze kadar ulaşan ebruların çeşitliliği ve teknik özellikleri değerlendirilerek o dönem şartlarında sanat eseri olmuş bu güzide eserleri inceledik. Amacımız, bu ebruların çeşitliliğini incelerken hangi tür ebruların hangi tür defterlerde cilt olarak kullanıldığını ortaya çıkarmaktır. Osmanlı Arşivleri’nde yapılan taramalar sonucunda elde edilen bulgular türlerine göre analiz edildi. Renk, desen, üslup ve tarz olarak incelenip kategorize edildi. Yapılan bu çalışma sonucunda doğal toprak boyalarla hazırlanan ebruların özellikle

Mühimme defterlerinde kullanıldığı görülmüştür. Kullanılan renkler toprak boya ile hazırlandığı için sarı, mavi, yeşil renkleri ile sınırlıdır. Tez çalışmasının, bu konu üzerinde çalışan araştırmacılara kaynak olabileceği aynı zamanda ilgili literatürdeki boşluğu dolduracağı ümit edilmektedir.

Anahtar kelimeler: Osmanlı, Ebru sanatı, Defter, Arşiv

ABSTRACT

USE OF PAPER MARBLING IN PRESIDENCY OF THE REPUBLIC OTTOMAN ARCHIVE FUNDS

Bilge KARADEMİR TURAN

Usak University

Social Sciences Institute

Traditional Turkish Arts

Usak, 2019

Advisor of thesis: Assist. Prof. Dr. Hasan AKDAĞ

The Ottoman Empire dominated the three continents as the superpower of the world. It was careful to keep records of the lands of which it was in charge. In this respect, archiving had a very important place in the Ottoman Empire.

In Ottoman archives paper marbling, as well as its artistic dimension, it was immortalized both in binding art and in the archive records. In various records, binding rise in value to an artistic level with paper marbling. Besides, as a binder of some records, paper marbling reached at the present time.

In this thesis, we examined the distinguished works being the pieces of art in Ottoman period by evaluating the variety and technical features of the paper marbling in Ottoman archive funds which have reached the present day. Our aim is to examine the variety of these marbling and to find out what kind of paper marbling was used as a binder for what kind of records. At the end of the scans obtained from the Ottoman archives, findings were analyzed according to their types. They were examined and categorized according to color, pattern, style and style. As a result of this study, it was seen that paper marbling prepared with natural soil paints were used

especially in Mühimme (decree) records. The colors used are limited to yellow, blue and green colors because of the fact that they are prepared with soil paint. It is hoped that the study will be a source for the researchers working on this subject and also fill the gap in the relevant literature.

Key words: Ottoman, paper marbling, records, archive

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Geleneksel Türk Sanatları yüksek lisans öğrencisi Bilge KARADEMİR TURAN' ın “TC. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Fonlarında Ebru Kullanımı” başlıklı tezitarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ :

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi Hasan Akdağ

Üye :

Üye :

Üye :

Üye :

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Ebru sanatı Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir. Bu sanat duyguların su üzerindeki tezahüre bürünmüş halidir. Her bir motif düşüncenin renklerle buluşup kâğıda dökülmesidir.

Geçmişten günümüze kadar ulaşıla gelmiş bu ebruların defterler üzerinde kullanımını araştırmak amacıyla yapılan bu tezin hazırlanmasında emeğini, eşsiz tecrübelerini ve değerli zamanını hiçbir şekilde esirgemeyen, beni sürekli destekleyip, motive ederek yol gösteren danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hasan Akdağ' a, Prof. Dr. Bilal Sezer ve Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Elitok'a, Osmanlıca yazıların okumasında yardımını esirgemeyen babam Dr. Öğr. Üyesi Mahmut Karademir'e sonsuz teşekkür ederim.

Hayatımın her döneminde yanımda olan, maddi-manevi hiçbir desteğini esirgemeyen ve tüm çalışmalarımda beni yüreklendirip emek veren sevgili aileme teşekkür ederim.

Tez ile ilgili her türlü resmi iletişim durumunda desteğini esirgemeyen tezimi hazırlarken her zaman yanımda ve destek olan arkadaş ve dostlarıma da teşekkürü bir borç bilirim.

Bilge KARADEMİR TURAN

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

- Adı Soyadı : Bilge KARADEMİR TURAN
- Doğum Yeri ve Tarihi : Erzurum 10.09.1979
- Lisans Öğretimi : Erzurum Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
Geleneksel Türk Sanatları
- Yüksek Lisans Öğretimi : Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Geleneksel El Sanatları
- Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri :

- Erzurum Eyof 2017 Avrupa Gençlik Olimpik Oyunları (Ebru workshop 2016)
- Antalya Büyükşehir Belediyesi 15 Temmuz Şehitleri anısına düzenlenen “Cumhuriyet ve Demokrasi” konulu karma sergi (Eser katılımı 2016)
- Uluslararası Kemer “Akdeniz ‘de Sanat Çalıştayı” Kemer-Antalya (Ebru workshop mayıs 2016)
- Florida Atlantik Üniversitesi “Anadolu’dan Esintiler” karma sergisi (Mayıs 2016)
- Akdeniz Üniversitesi ve Markantalya AVM desteği ile “92 Sanatçı 92 Eser” konulu sergi (Eser katılımı 29 Ekim 2015)
- Güney Kore “ İpek Yolu Kültür Festivali Expo 2015”(Ekim 2015)
- “IV. Uluslararası Türk Sanatları Tarihi ve Folkloru Kongresi Sanat Etkinlikleri”(Eser katılımı Mayıs 2015) Konya Selçuk Üniversitesi
- 3.Geleneksel 8 Mart Dünya Kadınlar Günü Etkinlikleri Kapsamında “60.Ölüm Yıldönümünde Nene Hatun ve Türk Kadınının Aziz Hatırası”(Karma sergi Mart 2015) Akdeniz Üniversitesi
- 100.Yılında Çanakkale Ruhu “253 Sanatçı 253 Eser” jüri sergi (Mart 2015) Akdeniz Üniversitesi
- Kastamonu Üniversitesi Kültür Sanat Uygulama ve Araştırma Merkezi Türkiye Sanatı ve Etkinlik Grubu TSEK Kastamonu “BULUŞMA IX” (Ulusal katılımlı jüri sergi Mart 2015)
- “II. Uluslararası Türk Kültür ve Sanatlarını Tanıtma çalıştayı Gürcistan-Tiflis”(25-29 Mayıs 2014) Tiflis İvaneJavakhishvili Devlet Üniversitesi

- Türkiye Sanatı Etkinlik Grubu “Buluşma VIII –Antalya” (02-10 Mayıs 2014)
Akdeniz Üniversitesi
- “Osmanlı’dan Yansımalar Geleneksel Türk Sanatları Karma Sergisi” (25 Ekim
2013) Akdeniz Üniversitesi

İş Deneyim :

- 2018-2019 İstanbul Kağıthane Özel Çözüm Koleji Fen Lisesi Görsel Sanatlar
Öğretmenliği
- 2016-2017 Erzurum Palandöken Halk Eğitim Merkezi, Palandöken Gençlik Merkezi
Dede Korkut İhtime Engelliler Ortaokulu ebru ve tezhip öğretmenliği
- 2015-2016 Kağıthane Özel Çözüm Koleji görsel sanatlar öğretmenliği
- 2014-2016 İsmek Zeytinburnu, Esenler ebru öğretmenliği
- 2012-2016 Kağıthane Halk Eğitim ebru ve çini öğretmenliği (Darülaceze)
- 2014-2015 Uşak Üniversitesi ve İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi’nde ebru dersleri.
- 2014-2015 Zeytinburnu Belediyesi ve Kaymakamlık ebru öğretmenliği
- 2014-2015 Selahattin Korkmaz Özel Eğitim Okulu el sanatları öğretmenliği
- 2003-2004 İsmek Sarıyer- Kağıthane kumaş boyama öğretmenliği
- 2000-2001 Bursa Anılsan Havlu Fabrikası Desinatör
- 1999-2000 Erzurum Gözde Kreş Yöneticiliği

İletişim

e-posta adresi : bilgekaradmr@gmail.com

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	vii
ÖZGEÇMİŞ	viii
İÇİNDEKİLER	x
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xii
TABLolar LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR	xvi
BİRİNCİ BÖLÜM	1
I. GİRİŞ	1
1.2.Araştırma Yöntemi	2
İKİNCİ BÖLÜM	3
2. 1. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri.....	3
2. 1. 1. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri'nde Ebru Kullanımı:.....	3
2. 1. 2. Defterler:.....	4
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	6
3. 1. Ebru'nun Tanımı	6
3.2.Ebru Sanatının Tarihi Gelişimi.....	7
3.3.Tarihteki İlk Ebru Örnekleri.....	10
3.4.Ebru Sanatının Felsefi Yönü	12
3.5.Tarihteki Ebrucular:.....	13
3.6.Ebru Sanatında Kullanılan Renkler:.....	14
3.7.Ebru Sanatında Kullanılan Malzemeler.....	15
3.7.1. Su:	15
3.7.2. Öd:	16
3.7.3.Neft:	16
3.7.4.Tekne:	16
3.7.5.Fırça:	16
3.7.6.Tarak:	17
3.7.7.Biz:.....	17
3.8. Ebru Çeşitleri.....	17

3.8.1.Battal Ebru	17
3.8.2.Gel-git Ebru:	18
3.8.3.Şal Ebru:	19
3.8.4.Bülbül Yuvası:	19
3.8.5.Somaki Ebru:	20
3.8.6.Taraklı Ebru:	21
3.8.7.Kumlu Ebru :	21
3.8.8.Hatip Ebru:.....	22
3.8.9.Akkase Ebru:	23
3.8.10.Çiçekli Ebru:	24
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	26
4.1.TESBİTLER.....	26
BEŞİNCİ BÖLÜM	95
5.1.SONUÇ	95
5.2.Battal Ebru Kullanılan Defterler:	97
5.3.Kumlu Ebru Kullanılan Defterler:.....	97
5.4.Şal Ebru Kullanılan Defterler:.....	97
5.5.Bülbül Yuvası Ebru Kullanılan Defterler:.....	98
5.6.Hatip Ebru Kullanılan Defterler:	98
5.7.Çiçekli Ebru Kullanılan Defterler:	99
KAYNAKÇA	100

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1:	8
Fotoğraf 2:	10
Fotoğraf 3:	11
Fotoğraf 4:	11
Fotoğraf 5:	18
Fotoğraf 6 :	18
Fotoğraf 7:	19
Fotoğraf 8:	19
Fotoğraf 9:	20
Fotoğraf 10:	21
Fotoğraf 11:	21
Fotoğraf 12:	22
Fotoğraf 13:	23
Fotoğraf 14:	24
Fotoğraf 15:	24
Fotoğraf 16:	26
Fotoğraf 17:	27
Fotoğraf 18:	28
Fotoğraf 19:	29
Fotoğraf 20:	30
Fotoğraf 21:	31
Fotoğraf 22:	32
Fotoğraf 23:	33
Fotoğraf 24:	34
Fotoğraf 25:	35
Fotoğraf 26:	36
Fotoğraf 27:	37
Fotoğraf 28:	38
Fotoğraf 29:	39
Fotoğraf 30:	40
Fotoğraf 31:	41
Fotoğraf 32:	42
Fotoğraf 33:	43
Fotoğraf 34:	44
Fotoğraf 35:	45
Fotoğraf 36:	46
Fotoğraf 37:	47
Fotoğraf 38:	48
Fotoğraf 39:	49
Fotoğraf 40:	51
Fotoğraf 41:	52
Fotoğraf 42:	53
Fotoğraf 43:	54
Fotoğraf 44:	55
Fotoğraf 45:	56
Fotoğraf 46:	57
Fotoğraf 47:	58
Fotoğraf 48:	59
Fotoğraf 49:	60
Fotoğraf 50:	61

Fotoğraf 51:	62
Fotoğraf 52:	63
Fotoğraf 53:	64
Fotoğraf 54:	65
Fotoğraf 55:	66
Fotoğraf 56:	67
Fotoğraf 57:	68
Fotoğraf 58:	69
Fotoğraf 59:	70
Fotoğraf 60:	71
Fotoğraf 61:	72
Fotoğraf 62:	73
Fotoğraf 63:	74
Fotoğraf 64:	75
Fotoğraf 65:	76
Fotoğraf 66:	77
Fotoğraf 67:	78
Fotoğraf 68:	79
Fotoğraf 69:	80
Fotoğraf 70:	81
Fotoğraf 71:	82
Fotoğraf 72:	83
Fotoğraf 73:	84
Fotoğraf 74:	85
Fotoğraf 75:	86
Fotoğraf 76:	87
Fotoğraf 77:	88
Fotoğraf 78:	89
Fotoğraf 79:	90
Fotoğraf 80:	91
Fotoğraf 81:	92
Fotoğraf 82:	93
Fotoğraf 83:	94

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1:	26
Tablo 2:	27
Tablo 3:	28
Tablo 4:	29
Tablo 5:	30
Tablo 6:	31
Tablo 7:	32
Tablo 8:	33
Tablo 9:	34
Tablo 10:	35
Tablo 11:	36
Tablo 12:	37
Tablo 13:	38
Tablo 14:	39
Tablo 15:	40
Tablo 16:	41
Tablo 17:	42
Tablo 18:	43
Tablo 19:	44
Tablo 20:	45
Tablo 21:	46
Tablo 22:	47
Tablo 23:	48
Tablo 24:	49
Tablo 25:	51
Tablo 26:	52
Tablo 27:	53
Tablo 28:	54
Tablo 29:	55
Tablo 30:	56
Tablo 31:	57
Tablo 32:	58
Tablo 33:	59
Tablo 34:	60
Tablo 35:	61
Tablo 36:	62
Tablo 37:	63
Tablo 38:	64
Tablo 39:	65
Tablo 40:	66
Tablo 41:	67
Tablo 42:	68
Tablo 43:	69
Tablo 44:	70
Tablo 45:	71
Tablo 46:	72
Tablo 47:	73
Tablo 48:	74
Tablo 49:	75

Tablo 50:	76
Tablo 51:	77
Tablo 52:	78
Tablo 53:	79
Tablo 54:	80
Tablo 55:	81
Tablo 56:	82
Tablo 57:	83
Tablo 58:	84
Tablo 59:	85
Tablo 60:	86
Tablo 61:	87
Tablo 62:	88
Tablo 63:	89
Tablo 64:	90
Tablo 65:	91
Tablo 66:	92
Tablo 67:	93
Tablo 68:	94

KISALTMALAR

A.RSK.d	: Bab-1 Asafî Ruus Kalemî Defterleri
BEO	: Sadaret Bab-1 Ali Evrak Odası
COA.	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı
D.BRZ.d	: Bab-1 defteri Büyük Ruznamçe Kalemî Defterleri
D.BŞM.d	: Başmuhasebe Defterleri
D.BŞM.MHF.d	: Bab-1 Defteri Başmuhasebe Muhallefet Halifelîği Defterleri.
D.HMH.GLBH.	: Bab-1 Defteri Haremeyn Muhasebesi Gülbahar Hatun Evkafı
D.MMK.İGE.d.	: Bab-1 defteri Maden Mukataası Kalemî İstanbul Gümrük Emîni Defterleri
DRB.d	: Darphane-i Amire Defterleri
EV.d	: Evkaf Nezareti Defterleri
h.	: Hicri yıl
HH.d	: Hazine-i Hassa Nezareti Defterleri
m.	: Miladi yıl
MAD	: Maliyeden Müdevver Defterleri
MF.İST.	: Maarif Nezareti İstatistik Kalemî
r.	: Rumi yıl
s.	: Sayfa
yy.	: Yüzyıl

BİRİNCİ BÖLÜM

I. GİRİŞ

Her millet tarihi mirasın gerçek sahibidir. Bu tarihi mirasın en önemli kısmını arşivler, eski belge ve sanat eserleri, kütüphaneler gibi kültür zenginlikleri teşkil eder. Var olan bu kültür varlıkları millet olabilme ve kalabilmenin bir gereğidir. Büyük önem arz etmektedir.

Arşivler, devletin ve fertlerin haklarını ve milletlerarası münasebetleri belgeleyip korurlar. Bir konuyu aydınlatmaya ve tespiti yararlar. Bu arada ait olduğu devrin örf ve âdetlerini, sosyal yapısını, karşılaştıkları problemleri ve bunlar arasındaki münasebetleri ortaya koyarlar. Bir başka ifadeyle, arşivlerde muhafaza edilen belgeler, ait oldukları milletlerin geçmişini yansıtan en canlı şahitlerdir.(Genç, Küçük, Gündoğdu, Satar, Karaca, Yıldırım, 2010, s.5).

Modern anlamda arşivcilik konusunda ilk önemli çalışma, devrin maliye bakanı Safvetî Paşa' nın 1845' te Enderun' daki tarihî vesika ve defterleri bir sistem içine almaya çalışması ile görülür. Tam anlamıyla modern arşivcilik ise, 1846' da Hazine-i Evrak Nezareti' nin kurulmasıyla başlayıp ve bugünkü Başbakanlık Devlet Arşivi' nin temelini oluşturmaktadır. Bâb-ı Âlî' nin iç kısmında yüksek, rutubetsiz bir yer seçilerek ve özel olarak imal edilen tuğla ile kusursuz bir bina inşa edilir. Nezaretin başına Hazine-i Evrak Nazırı olarak sadaret mektupçusu Es-Seyyîd Hasan Muhsin Efendi tayin edilir. Türkiye' de modern arşivciliğin mimarı bu zattır denilebilir.

1849' da Hazine-i Evrak Nizamnamesi adı ile yayımlayarak Türk arşivciliğini belli bir düzen içinde tertip edilmiş oldu. Bu arşivde, her türlü anlaşmalar, padişah emirleri, iç ve dış meselelere ait yazışmalar, Divan-ı Hümayun defterleri (Bakanlar Kurulu Kararları), mazbatalar, kanunlar ve benzeri devlet evrakı korunma altındaydı. 1937' de Hazine-i Evrâk' ın adı Arşiv Dairesi Müdürlüğü olarak değiştirildi. 1943' te Başvekâlet Arşiv Umum Müdürlüğü kuruldu. 1976 yılında Başbakanlık Müsteşarlığına bağlı olarak Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı kuruldu. Bu dairenin görevi, 3473 sayılı Kanuna bağlı kurum ve kuruluşlarda teşekkül eden, Millî Mücadele, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ve Cumhuriyet dönemlerine ait belgeleri tespit etmek, arşiv disiplini esaslarına göre tanzim edip devletin ve ilim

camiasının hizmetine sunmaktır. 1984 tarihli ve 3056 sayılı Başbakanlık Teşkilat Kanunu ile Cumhuriyet Arşivi, Osmanlı Arşivi ve Dokümantasyon Daire Başkanlıklarını kapsayan Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü kuruldu.

Osmanlı Devleti'nden günümüze intikal eden en zengin ve değerli arşiv malzemesi, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı'nda bulunmaktadır. Osmanlı Devleti'nin merkez teşkilâtı kuruluşlarından olan Divân-ı Hümâyûn, Bâb-ı Defterî ve Bâb-ı Âsafi (Bâb-ı Âli) ve bunların çeşitli daire ve kalemlerine ait sicil, defter ve vesikaları oluşturan Başbakanlık Osmanlı Arşivi, sahip bulunduğu arşiv malzemesinin ehemmiyeti itibariyle, bu dönem için devlet arşivi ismini taşımaktadır.

Osmanlı Devleti'nde evrakın korunup muhafaza edildiği "mahzen" olarak kullanılan ilk yer Yedikule'dir. Oradan Atmeydan'ın da taşınan arşivler, daha sonra Topkapı Sarayı'nda Hazine-i Âmire ve Enderûn-ı Hümâyûn'a yerleştirilmiştir.

Osmanlı Devletin' de Selçuklular ve Türk Devletlerinden gelen bir devlet geleneği olarak yazılı kaynakların kayıtlarının tutulduğu arşiv ananesinin yok edilmeden bugüne kadar korunmuş milyonlarca belge mevcuttur.

1.2.Araştırma Yöntemi

Bu tez çalışmasında T.C. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı arşiv fonlarında bulunan günümüze kadar ulaşan ebru örnekleri incelenmiş, bu ebruların hangi defterlerde kullanıldığı ve teknik özellikleri araştırılmıştır.

Konu ile ilgili makale, tez, dergi, ve görseller incelenmiştir. Arşivlerde yapılan araştırmada yüzlerce ebru ile kaplanan belgeler incelenerek, görsel ve estetik açıdan değerlendirilen ebrular çalışmaya dahil edilmiştir. Ebru ciltlerin teknik açıdan incelemeleri yapılmış, üzerlerinde etiket olan ebruların el yazması yazıları fotoğraflanıp okumaları yapıp kayıt altına alınmıştır. Okunamayan durumlarda konunun uzmanından yardım alınmıştır. Ebru ciltlere bu araştırma ve inceleme esnasında yapısına zarar verecek hiçbir müdahalede bulunulmamıştır.

Bu çalışmanın birinci bölümü konunun tanımı ve niteliğinden oluşmaktadır. İkinci bölümde, Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri' nin tarihine yer verilmiş, defterler hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölüm tesbitler ve açıklamaları kapsamaktadır. Son bölümde ebrulu ciltlerin kategorize ve sonuç işlemlerine yer verilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. 1. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri

2. 1. 1. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri'nde Ebru Kullanımı:

Arşivler bir ülkenin tapu senedi, hatıratı, bütün varlığı, geçmişten günümüze, bugünden yarına taşıyan en değerli kültür ve tarih köprüsüdür. Osmanlı padişahlarının el yazılarını, tuğralarını, mühürlerini kapsayan hat, tezhip, ebru ve ciltlerin eski durumları ve restore edilmiş halleri ile kültürümüzü ve tarihimizi günümüze taşımıştır.

Gerek Osmanlı Devleti döneminden günümüze ulaşan ve sadece Osmanlı Arşivi'nde miktarı 150 milyonu bulan belge ve defter serilerinden, gerek belgelerin tanzim ediliş tarzı ve büyük bir hassasiyetle korunmuş olmalarından, gerekse bürokrasinin her kademesindeki yazışmaların mutlaka deftere kaydedilmesiyle ilgili emir ve nizamnâmelerden anlaşılmaktadır ki, Osmanlı Devleti kuruluşundan itibaren resmî belgeleri muhafazaya, bugünkü tabirle arşivciliğe büyük önem vermiştir (Genç, Küçük, Gündoğdu, Satar, Karaca, Yıldırım, Yılmaz, 2010, s.27).

Geleneksel Türk El sanatlarımız içerisinde nadide yeri olan ebru sanatı birçok bilim dalı ile ilintili olarak uygulanmakla birlikte günümüzde altın çağını yaşamaktadır ve halen insanlar üzerinde hayranlık etkisi bırakmaya devam etmektedir. Türk kültürünün estetik anlayışı ile yaşatılıp ölümsüzleştirilmiştir. Ebru görselliğinin yanı sıra tarihimizde siyasi ve idari hayatta önemli bir yer teşkil etmiştir. Millet olabilmenin esasında kültür varlıklarının büyük önemi vardır. Bu varlıklar milli tarih için miras niteliğindedir. Osmanlı Devleti arşivciliğe büyük önem vermiştir. Defterlere cilt olarak kullanılan ebrular da sadece arşivlerdeki evrakların değerini artırmakla kalmayıp kendi değerini de günümüze taşımıştır. Bu çalışmamızla amacımız Osmanlı arşiv belgeleriyle geçmişten günümüze aktarılan ebruların teknik analizini yapmaktır.

2. 1. 2. Defterler:

Osmanlı bürokrasisinde alınan kararların, sonuca bağlanan meselelerin Divan ve Maliye kalemlerinde kayıt altına geçirildiği serilerdir. Osmanlı Devleti'nde daha ilk dönemlerden itibaren defter tutma geleneği vardı. Bununla birlikte Osmanlı Arşivi'nde XIV. yüzyıl başlarından itibaren defterlere rastlanmaktadır.

Osmanlı merkez teşkilatının Tanzimat öncesi dönemdeki defterler, başlıca iki ana seri hâlinde günümüze kadar gelebilmiştir. Birincisi, devletin siyasî ve hukukî kararları ile asayiş ve nizama dair kararların kayıt altına alındığı Divan-ı Hümâyûn Defterleri' dir. İkincisi ise sadece malî konularda cizye, avârız ve mukâtaa işleriyle ilgili konuların düzenlenip kaleme alındığı Maliye, yani Bâb-ı Defterî Defterleri' dir.

Mevcut defterlerden, Divanlarda alınan kararların Mühimme, Maliye, Ruûs, Tahvil, Kayd-ı Divan gibi defterlere kaydolunduğu anlaşılmaktadır. Ancak alt birimlere ait, neticeye takaddüm eden muâmeleli evrak, müsveddelerine varıncaya kadar aylık torbalara konur, bir yıl içinde biriken evrak, bu torbalarda üzerine daire adı ve yılı yazılı olduğu halde, çoğu zaman deri kaplı sağlam sandıklara konularak, gerektiğinde müracaat edilmek üzere mahzenlere kaldırılırdı (Uzunçarşılı, 1943, s.43).

Defter tutmanın esas alındığı Osmanlı yazışmalarında, deftere kaydolunmayan hüküm ve beratlar muteber sayılmamıştır. Hatta bu defterler, zamanla devlet erkânının bulunduğu değişik mahallelere, sandıklar içinde taşınarak idarenin kesintisiz çalışmasında pratik rol oynamışlardır. Büyük Osmanlı askerî harekâtları sırasında malî, idarî, ve askerî işlerin halli için Divan-ı Hümâyûn'a ait çeşitli büroların ordu ile birlikte seferlere katıldıkları ve bunların bürokratik işlemleri lâyıkıyla, seri bir şekilde yerine getirebilmek ve gerektiğinde müracaat edebilmek için lüzumlu defterlerini beraberlerinde götürdükleri bilinmektedir (Emecen, F. 1991, s. 241-268).

Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren devletin başkenti olan Bursa' da oluşan arşivin Timur' un Anadolu' yu istilası ile birlikte yok edildiği bilinmektedir. Bu yüzden Fatih' e kadar olan döneme ait birkaç ferman, vakfiye ve mülknâme dışında fazla vesika bulunmamaktadır. Fatih devrinden Kanunî zamanına kadar geçen bir asırlık dönem içinde Osmanlı Arşivi' ne intikal eden belge ve defter azdır. Bu dönem hakkında bilgi alınabilecek arşiv malzemesi bir kaç yüz defterden ibarettir. İstanbul' un fethinden sonra ilk defa evrak mahzeni olarak Yedikule' nin

kullanıldığı bilinmektedir. Devletin baş şehri olan Edirne Saray'ındaki Divanhâne'ye ve ordu Divanlarına ait defterler, Sultan III. Ahmed'den sonra padişahların tamamen İstanbul'a yerleşmeleriyle Topkapı Sarayı'na taşınmıştır (Genç, Küçük, Gündoğdu, Karaca, Yıldırım, Yılmaz, 2010, s.30).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. 1. Ebru'nun Tanımı

Kâğıt süsleme sanatlarımızın en değerlilerinden biri olan ebru, kitre veya benzeri maddelerle yoğunluğu arttırılan su üzerine serpilene boyaların şekillenmesi ile oluşturulan ve desenlerin kâğıda aktarılması ile sonuçlanan bir sanattır (Arıtan, 1999, s.8). Kâğıt süslemeciliğinde kitre, kola v.b. yapıştırıcılarla yoğunlaştırılmış su üzerine, neft yağı ile sulandırılmış yağlı boya damlatılarak yapılan ve kâğıda geçen süs. (Devellioğlu, F.)

(Göktaş 1987, s. 15) a göre ebru, yoğunlaştırılmış su üzerine suda erimeyen boyaların fırça yardımı ile atılmasıyla meydana getirilen sanat türü olarak ifade edilir. Bulut gibi görünümünden dolayı Farsça “Ebrî” sözünden gelmektedir. Mermer damarları gibi renkli, dalgalı ve hâreli şekilleri vardır. Zamanla “Ebrî” kelimesi değişime uğrayarak Türkçe’ ye “Ebru” olarak yerleşmiştir.

(Tanarşlan,1988, s.13) ise ebruyu bir takım doğal güzellikleri, tabiattaki oluşumlarına göre mümkün olduğu kadar sadık kalarak ve gönülden gelen bir renk coşkusuyla su üzerine nakşedip, oradan kâğıda aktarma ve kâğıt üzerinde yaşatma sanatı olarak ifade eder. Kitreli su üzerine serpilene boyalarla bezenmiş kâğıt ve bunu hazırlama sanatı. (Altıkulaç v.d, 1994)

Aynı doğrultuda ebru, kitre ya da benzeri kıvam artırıcılarla kıvamı artırılan sıvı üzerinde, güneşten etkilenmeyen asit v.b. yabancı madde içermeyen doğal boyaların serpilmesiyle elde edilen desenlerin sıvının yüzeyine kapatılan kâğıda tespit edilmesiyle gerçekleştirilen bir kâğıt bezeme sanatıdır (Babaoğlu, 2007, s,12).

Kâğıt üzerinde mermerdekine benzer damarlar görüldüğü için, Avrupalılar ebru kâğıdına mermer kâğıdı “papiermarbre, marmorpapier, marbledpaper” demişlerdir. Araplar ise “varakü'l-mücezza” damarlı kâğıt adını vermişlerdir (Ersoy, 1989, s. 58). Mermer taklidi, ebrî, nakış ve boya. (Toparlı, R.)

Şemseddin Sami Bey; Kamus-ı Türki adlı büyük lügatinde kaş manasına gelen ebru için ayrı bir madde açtıktan sonra “Ebru: Aslı: Farsça Ebri=bulut renginde ve daha doğrusu, Çağatayca “Ebre” yani roba (elbise) yüzü, kürk kabı. Hare gibi dalgalı ve damarlı (kumaş, kâğıt v.s.), cüz ve defter kabı yapmak için kullanılan renkli kâğıt” olarak izah etmiştir.

3.2.Ebru Sanatının Tarihi Gelişimi

Ebru tarihçileri ise ittifakla bu sanatın kökenlerinin Orta Asya olduğunu söylerler. Ancak Ebrulu desenler antik çağlardan beri beğeni görmektedir. Mısır’ da bulunan (M.Ö. 1365 tarihli) cam şişelerde taraklı ve gel-git ebrularını andıran desenlere rastlanmıştır. Çin’de Sung Hanedanlığı zamanından kalma (960-1279) bazı çömlerde battal ebrularının benzeri görüntülere rastlanılmaktadır (Barutçugil, 2007, s. 27-28).

Türkistan’da doğduğu belirtilen ebru, burada fazla bir gelişme göstermeden İpek yolu ile Anadolu’ya ebrî ismini alarak geçmiş ve burada en güzel örnekleri verilmiştir. Yazı, kıt’ a, levha, minyatür kenarlarında ve ciltlerin ön ve arka kapak içlerinde çok kullanılmıştır (Ersoy, 1989, s.25).

Her ne kadar çok eski tarihli kitapların cilt kapaklarının içlerinde yan kâğıdı olarak ebru kullanılmışsa da bunlar cildin, kitabın yazım tarihinden daha sonraki bir tarihte onarılması sırasında yapıştırılmış olabileceğinden, o kitapta kullanılan ebrunun yapım tarihi konusunda bir fikir veremez. Bir ebrunun yapım tarihinin kesin olarak söylenebilmesi için ancak ebru üzerine tarih atılarak yazı yazılmış olması delil olarak kabul edilmektedir (Elhan, 1998, s.1).

Ebru, 1600-1700 yılları arasında en parlak dönemini yaşamıştır. Bunda en büyük etkenlerden biri, ebruyu Türkler aracılığı ile tanıyan ve ona “Türk kâğıdı”, “Türk mermer kâğıdı” adlarını veren Avrupalıların istekleri olmuştur. O dönemde Batı’ ya pek çok ebru örneği ve birçok krala da hatıra defteri gönderilmiştir. O yıllarda, ciltçiliğin ve süslemenin de rağbet görmesi ebrunun da gelişmesine destek olmuştur. (Sungur, 1994, s.316).

Günümüze kadar gelebilen Osmanlı tekkelerinden “Özbekler Tekkesi” ebru sanatı ve bu sanatın günümüze kadar ulaşması açısından önemlidir. Bu dönemde tekke önemli bir ebru okulu haline gelmiş, Necmettin Okyay, Sami Efendi ve Abdülkadir Efendi gibi büyük ustalar yetiştirmiştir (Barutçugil, 1999).

Ebru sanatı öğretmekle, okumakla, yazmakla anlatılmayan, en önemlisi bizzat deneyime ve pratiğe dayalı olan, tüm klasik Osmanlı sanatlarında olduğu gibi usta-çırak yöntemi ile öğrenci yetiştiren bir sanat dalı olduğundan, gerçek değerde ebru yapabilmek, uzun yıllarını hatta ömrünü bu sanata adanmış olan sanatkârlara nasip olmuştur (Yazan, 1986, s.14-41).

Ebru ortaya çıkışından itibaren Türk sanatkarlarının bedîî ve ince zevkleriyle yeni bir merhaleye ulaşmış olmasına rağmen, ustaların eserlerine tevazu gösterip imza atmayışları sebebiyle eski devirlerden günümüze intikal etmiş bulunan ebruların kime ait olduklarını tespit zorlaşmıştır.

Fuzuli' nin “Hadikat-üs Süeda” (Mutluluklar Bahçesi) adlı eserinin bir kopyasında kullanılmış olan ebrular da bunlardan biridir. İlk üç ebrunun yaparı bilinmemesine karşılık “Hadikat-üs Süeda” nın baş sayfasında “Hadikat-üs Süeda” yazıldıktan sonra kırmızı mürekkeple “Ma Şebek Mehmet Ebrisi” ibaresi eklenmiştir. Kitabın sayfaları arasında üç adet hafif ebru kullanılmıştır. Baş sayfadaki “Şebek Mehmet Ebrusu ile” anlamındaki bu ibareden kitapta kullanılan ebruların, “Tertib-i Risale-i Ebrî” de kendisinden Şebek diye bahsedilen ebrucu tarafından yapıldığı ve bu ebrucunun adının Mehmet Efendi olduğu, son sayfasındaki ibareden de kitabın 1595 yılında yazıldığı anlaşılmaktadır (Yazan, 1986, s.42).

Fotoğraf 1:
Fuzuli' nin “Hadikat-üs Süeda” adlı eseri

[http://www.dokusu.com/ebru-sanatcilari/#iLightbox\[gallery-rw-1\]/null](http://www.dokusu.com/ebru-sanatcilari/#iLightbox[gallery-rw-1]/null) (Aralık,2017)

Yapılan araştırmalar neticesinde ebrunun tarihi serüveninde günümüze ışık tutan bu gerçeklere rastlanılmakla birlikte ebru sanatının ilk nerede ve kim tarafından yapıldığına yönelik kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak (Barutçugil, 2001)' in ifadesiyle Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluğu ebrulu kâğıtları yaygın olarak kullanmakta özellikle siyasi ve idari alanda önemli bir yer teşkil etmekteydi. Bugün Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinde ebrunun binlerce örneğine rastlamak mümkündür.

1912'de Londra'da F.R. Martin tarafından Türk-İran-Hint Minyatürü ve Panterler hakkında yazılan kitabın, 2. cildinde, 231 numaralı resim, ince taraklı ebru üzerine yapılmış at, inek gibi hayvan şekilleri görülmüştür. Açıklamasında ise: (*Ebru üzerindeki hayvan motifleri. Sene 1550. Türk ekolü.*) ibaresi görülmüştür. Bu vesika ebrunun yaklaşık 4,5 yüzyıllık bir geçmişi olduğunu göstermektedir. (Birol, 1969, s.3)

İranlılar, ebrunun kendilerinin eseri olduğunu iddia etmektedirler.XVI. yy.' in sonunda vefat eden Kadı Mir Ahmed Münşi-i Kumi, yazdığı Gülistan- ı Hüner adlı eserinde ebrunun, Şah Tahmasb (1524-1576) devrinde Hint' te yaşayan İranlı sanatkârlardan biri olan Mir Mehmet Tahir adında biri tarafından icat edildiğini ve sonra ebrunun tüccarlar tarafından İran' a getirildiğini ve İran' dan bu sanatı Mevlana Yahya Kazvini adlı birinin geliştirdiğini yazarsa da Türk araştırmacıların ortaya koydukları delillerden anlaşıldığına göre, ebrunun tarihi Gülistan-ı Hüner' in verdiği tarihten daha gerilere gitmektedir (Göktaş, 1984, s.5).

Avrupa' ya ebrulu kâğıt Doğu' dan intikal etmiştir. XV. yy. da İtalya' ya giden Türk mücellitleri, kendi tarz cilt sanatlarını yaymışlardır. Bu arada kâğıt ebrulamasını da öğreterek, ebruculuğu Avrupa' da moda haline getirmişlerdir (Binark, 1975, s. 53). Cumhuriyet döneminde Sanayi-i Nefise Mektebi' nde ders olarak okutulmaya başlanması, ebru sanatına tekrar önem kazandırmıştır (Sungur, 1994, s. 55). Ebru, İslam sanatları arasında önemli bir yer tutmuştur. 16. ve 17.yy. arasında birçok tekkeler usta-çırak yöntemi ile öğrenci yetiştiren “sanat atölyeleri” haline gelmiştir (Barutçugil, 1999, s. 27). Mükemmellik derecesindeki birçok eserin altında, “derviş terbiyesinin” verdiği alçak gönüllülikle imza bile atılmamıştır. Bu yüzden birçok sanat eserinin kime ait olduğu bilinmemektedir (Yazan, 1986, s. 41).

Günümüze kadar gelebilen Osmanlı tekkelerinden “Özbekler Tekkesi” ebru sanatı ve bu sanatın günümüze kadar ulaşması açısından önemlidir. Bu dönemde tekke önemli bir ebru okulu haline gelmiş ve Necmettin Okyay, Sami Efendi ve Abdülkadir Efendi gibi büyük ustalar yetiştirmiştir (Barutçugil, 1999, s. 28). Ebru sanatı öğretmekle, okumakla, yazmakla anlatılmayan, en önemlisi bizzat deneyime ve pratiğe dayalı olan, tüm klasik Osmanlı sanatlarında olduğu gibi usta çırak yöntemi ile öğrenci yetiştiren bir sanat dalı olduğundan, gerçek değerinde ebru

yapabilmek, uzun yıllarını hatta ömrünü bu sanata adanmış olan sanatkârlara nasip olmuştur (Yazan, 1986, s. 42).

3.3.Tarihteki İlk Ebru Örnekleri

Topkapı Sarayın’ da bulunan, tarihi tespit edilmiş en eski ebru 1447 yılına aittir. Bu eserden hem Mehmet Ali Kağıtçı, hem de Uğur Derman bahseder. (Barutçugil, s.47, 2007).

Tarihlenebilen en eski ebrular, Topkapı Sarayı’nda bulunan Arifi’ nin 1539 tarihli “Guy—i Çevgan” adlı eserindeki ebrular, Heratlı Mir Ali’nin İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi’nde bulunan 1539 tarihli iki kıtasının bulunduğu ebrular, Uğur Derman koleksiyonunda bulunan Maliki Deylemi’ ye ait bir kıt’ anın yazıldığı 1554 tarihli ebrulardır (Arıtan, 2002, s.330).

Fotoğraf 2:

Guy-i Çevgan Topkapı Sarayı, Miladi 1441 (H.845).

Arifi Guy-i Çevgan Sayfa 21b ve 22a.TSM

(Fotoğraf: Derman, Nisan, 1977).

Fotoğraf 3:

Topkapı Saray, Miladî 1441(h.845).

Arifî, Guy-î Çevgan, TSM (Fotoğraf: Barutçugil, Ankara, 2007).

Fotoğraf 4:

Topkapı Sarayı Miladi 15540(H.946)

Üellif-î Abdul Hayf Ali, Şehzade Mehmed' e ithaf edilen hadis kitabı. TSM.

(Fotoğraf: Derman, Nisan,1977).

3.4.Ebru Sanatının Felsefi Yönü

Geleneksel Türk el sanatlarımız arasında özel bir yere sahip olan ebru sanatı Türk kültürünün estetik anlayışıyla gelişmiştir. Kâğıt süsleme sanatlarının en önemlileri arasında yer almaktadır. Ahmet Yüksel Özemre Hoca, Mustafa Düzgünman' a ebrucular tekneyi ilk açtıklarında boy abdesti aldıklarını ifade etmiştir. Geçmiş ebruculara rahmet okurlardı ve bilirdi ki yaptığı ebru bir Kuran'ın içinde yer alacak ya da bir ayetin etrafına pervaz olacaktır. İşin şuurundalardı şuursuz sanat olmazdı.

Boy abdesti alarak ebru teknesinin başına oturan ebrucu ebru yapımına başlamadan şöyle dua eder: “Bismillahirrahmanirrahim, İlâhiyâ Rabbi! Ezel'deki hükmüne uygun olarak bu teknede zuhur edecek olan nakışların, hilkatın nakışlarında meknuz olan hikmetini idrâkden âciz olan bu fakirin nefsinin teshir edip enâniyetini azdırmasına izin verme! Nefsimi, senin gibi bir Hâlık olma vehminden de, bu vehminin tevlid edeceği bir şirk-i hafiden de, hubb-ıriyasetten de kuru, yâ Hâfız! Fakiri “Lâ fâile illallah” sırrının edebiyetle teşhiz et! Bu tekne başındaki mesaiyi senin zikrinle taltif ve sana olan kulluğumun bir nişanesi olarak kabul et! Destûr yâ Hakk!” Diyerek ilk fırça darbesiyle yayılacak olan boyaların ihtişamını gönlü iftiharla dolan bir üstad olarak değilde, aksine Cenâb- Hakk'ın kudretinin basit ve mütevazı bir aracı olduğunun idrakiyle ebruya başlanır” (Özemre, 2005, s. 295).

Teknede yaptığımız ebruyu niye yaptığımızı düşünerek başlamalıyız ön şartlarımızı ayarladıktan sonra biraz da tekneye uyarak, malzemeyi toplayan biziz ama sözü söyleyecek olan teknedir. Cenab-ı Hakkın yarattığı kanunlar teknede cereyan ediyor. Biz sağa sola boyaları serpiştiririz ama şu kadar santimde açıl deme gibi bir lüksümüz yoktur. Tecelliyat neyi gösteriyorsa biz ona tabi oluyoruz ki tecelliyatta da asla tekrar yoktur. Tabiat da hiçbir nesne birbirinin aynı değildir atomlarda dahil olmak üzere. Tarih boyunca ebru da asla bir ebrunun diğer bir aynısı yapılmamıştır.

3.5.Tarihteki Ebrucular:

Şebek Mehmet Efendi (16.yy): Hakkında fazla bir bilgi bulunmamaktadır. Tertib-i Risale-i Ebrî’ de kendisinden “rahmetullahi” (Allah rahmet etsin) diye bahsedilir. Buna göre ölümünün bu risalenin yazım tarihi olan 1608 tarihinden önce olduğu, yine aynı risalede geçen “Husha-i şebek” sözünden de ebru hakkında bilmediğimiz bir risale sahibi olduğu anlaşılmaktadır. (Barutçugil, 2007, s.84).

Hatip Mehmet Efendi (Ö.1773): Vefatı Nisan 1773 olan Mehmed Efendi, Ayasofya Camii hatibi olması hasebiyle Hatip Mehmet Efendi adıyla anılır.(Barutçugil, 2007, s. 84). Birkaç kez üst üste atılan boyalara çeşitli şekiller vererek yapılan ebrular kendisinin buluşu olması hasebi ile “Hatip Ebrusu” adıyla anılır.

Şeyh Sadık Efendi (Ö.1846): Buhara’ da doğmuş 11 Temmuz 1846’da İstanbul’ da vefat etmiştir. Özbek Dergahı Şeyhi olan Sadık Efendi Buhara’ da öğrendiği bu sanatı teknesinde uygulamıştır.

Hezârfen Edhem Efendi (Ö.1904): 1245 H.(1829) yılında Özbekler Tekkesi’ nde doğmuştur. Şeyh Sadık Efendi’ nin oğludur. Doğramacılık, marangozculuk, oymacılık, hakkâklık, mühürcülük, dökmeçilik, tornacılık, demircilik, matbaacılık, dokumacılık, mimarlık gibi fen ve sanatlarda kabiliyet ve hususi çalışmalarıyla ihtisas sahibi olmuştur. Bu yüzden Hezarfen lakabıyla anılmaktadır. (Derman, 1977, s.34)

Şeyh Aziz Efendi (Ö.1934): Sülüs ve nesih yazılarında maharetli olan Şeyh Aziz Efendi (1871-1934) de Özbekler Dergahı’ nda Edhem Efendi’ den ders almıştır.

Abdulkadir Kadri Efendi (Ö.1942): Kadıköy Osmanağa Camii imamı ve hatibidir. Edhem Efendi’ den ders almış fakat meslek haline getirmemiştir.

Necmettin Okyay (Ö.1976): (1883-1976) Mürekkepçilik, âhârcılık, okçuluk, gülcülük, cildcilik, hattatlık v.b. hünelerinin yanı sıra ebruculuğu da meslek edinmiştir. Bu sebeple üstadı Edhem Efendi gibi Hezarfen lakabıyla anılır. Ebru sanatına çiçekli ebruyu kazandırmıştır.

Mustafa Düzgünman (Ö.1990): 1920 yılında Üsküdar’ da doğmuştur. Babası Mehmet Saim Düzgünman, Azizi Mahmut Hüdaî camii imamlarından idi. 1938’ de Necmettin Oktay Akademiye kayıt ettirmiş orada ebru ve Tarz-ı Kadim Cilt

öğrenmiştir. O tarihten vefatına kadar 42 sene ebruculuğu devam etmiştir. Hocası Necmettin Okyay' ın bulduğu çiçekli ebruyu ıslah etmiş ve papatya ebrusunu ebru literatürüne kazandırmıştır.

Fuat Başar: 1953 yılında Erzurum'd a doğmuştur. 1980 yılında Hamit Aytaç Hoca' dan hat icazeti aldı. 1989 tarihinde hocası Mustafa Düzgünman' dan ebru icazeti aldı. Dünya çapında birçok hattat ve ebrucu yetiştirmiştir. Eserleri dünyanın birçok müzesinde bulunmaktadır. Suudi Arabistan kralı Faysal başta olmak üzere birçok devlet başkanı ve bakanının da tuğralarını çekmiştir.

Alparslan Babaoğlu: 1957 doğumlu olup, Ankara, Erzurum ve İngiltere'de eğitimlerini tamamlamıştır. 1984 yılında Mustafa Düzgünman ile tanışmış eğitim almıştır. Sanatın icrası konusunda icazet almıştır. Ebrulu minyatürler yapması ve kat'ı tekniği ile kalıbı çıkarılan hüsn-i hat örnekleri ile ebru yapmaktadır.

3.6.Ebru Sanatında Kullanılan Renkler:

1- Sarı: Tabiatta bulunan arsenik sülfür (zırnık)

2- Mavi: Doğal çivit olan Lahor çividi. Bitkisel kökenli bir boyadır ve Pakistan' ın Lahor kentinden gelir.

3- Yeşil: Sarı ve mavinin karışımıdır. Zırnık çok olursa fıstık yeşiline, çivit çok olursa yaprak yeşiline döner.

4- Lacivert: Bedahşi laciverti denen doğal çivittir.

5-Siyah: Soba isinden elde edilir. Eski is mürekkepçiliğinde kullanılan istir. Ezilmesi en zor boyadır. Suyu kolay emmediğinden ve suyla kolay karışmadığından ve suyla karıştırma işlemi sırasında sürekli suyun üzerine çıktığından genellikle Çamlıca toprağı ile karıştırılarak ezilir.

6- Beyaz: İsfidaç (üstübeç) Bazik kurşun karbonatın tabiattaki şeklidir.

7- Kırmızı: Gülbahar yani demir oksitleri içeren kırmızı bir topraktır.

8-Tütün rengi: Çamlıca toprağı.

3.7.Ebru Sanatında Kullanılan Malzemeler

Ebru sanatçısı Fuat Başar hoca' ya göre Tertibi Risale-i Ebrî' de saçaklı süpürge veya fırça benzeri malzeme olarak anlatılır. Sonradan boyayı tuttuğu için atkuyruğu tercih ediliyor. Taşkın Savaş'ın sahaflar şeyhi Muzaffer Ozan'a bir tavsiyesi olarak ebru fırçasının sapını gül dalından tercih etmesini önermiştir.

3.7.1. Su:

Boya serpilecek suya yapışkan bir koyuluk (yüzüçet) vermek amacıyla birçok değişik malzemeler kullanılabilir. En çok tercih edilen kitre ve denizkadayıdır. Kitre Anadolu' da yetişen geven (Astragalus) çeşitlerinin gövdelerinden sızan ve havayla temas edince katılaştan beyaz veya krem renkli plakalar halinde olan yapışkanlık özelliği az bir zank çeşididir. Eczacılık, kozmetik ve tekstil sektörlerinde kullanılmaktadır. Denizkadayı (karragenan) ise genellikle Kuzey Avrupa ülkelerinin denizlerinde yetişen ve İrlanda yosunu olarak da isimlendirilen bir yosun çeşididir. Suyu yoğunluk vermek için kullanılır. Kitrenin hazırlanması denizkadayısına göre daha zahmetli olup uzun zaman alır.

Suyla karıştırılan kitre yaklaşık 5-7 gün dinlenmeye ve bu süre içinde yoğrulup karıştırılmalıdır. Denizkadayı bir günlük dinlenme sonunda kullanıma hazır hale gelir. Hatta 3-4 saat içinde bile kullanılabilir. Ancak oluşan hava kabarcıkları ve köpükleri sıvı üzerinden temizlemek gerekmektedir. Bu iki malzeme dışında keten tohumu, salep, ayva çekirdeği, hilbe (boy tohumu), nişasta gibi malzemeler de kullanılmıştır. Her biri farklı sonuçlar alınmıştır. Hilbe hakkında rahmetli Üstad Necmettin Okyay şöyle bir olay anlatır. “Bir tarihte Üsküdar Özbekler Dergâhın' da elime eski ebrular geçti, lakin dehşetli pastırma koktuğunu fark ettim, pastırma sarmak için ebru kağıdından başka kağıt bulamamışlar mı? Diye düşündüm. Bir anlam veremedim. Sonradan bir yazma eserde, ebru yapmak maksadı ile hilbenin de kitre gibi kullanılabilirdiğinden bahsedildiği okudum. İşte o zaman pastırma kokusunun esrarını çözer gibi oldum. Zira bu kokuyu pastırmaya veren ve etin üstünü kapatacak bir tabaka halinde sürülen çemen maddesinin esası hilbe tohumudur. Bunun üzerine kendim de tecrübe ettim iyi netice almakla beraber, aradan geçen çok uzun zamana rağmen kâğıdın pastırma kokusunu kaybetmediğini gördüm. Ben bütün koyuluk veren maddeleri ebru yapımında kullanmışımdır. Ancak bunlar arasında salep (orkide bitkisinden elde edilir) kadar iyi netice vereni olmadı.

Lakin hakiki salep bulmanın zorluğundan ve bu maddenin pahalı oluşundan kitre üzerinde karar eyledim''(Derman, 1977).

3.7.2. Öd:

Boyaların suyun üzerinde yayılmasını ayrıca boyaların birbirine karışmadan sıvı üzerinde hareket etmesini sağlar. Öd safra kesesi tarafından salgılanan, safra asitleri ihtiva eden ve hayvanların ve insanların vücutlarına aldıkları yağların parçalanmasını sağlayan bir maddedir. Bozulmasını engellemek için önce kaynatılır. Koyun ödü de aynı işlemi görmektedir. Hatta kumlu ebru yapımında kalkan balığı ödü çok iyi sonuç verdiği için tercih edilmiştir. Öd suyu yerine eskiden tütün yaprağı suyu ve haraza suyu kullanıldığı Şebek Efendi tarafından 1608 tarihinde kaleme alınmış Tertib-i Risale-i Ebr-î de yer almaktadır. Boyaların öd ayarlarının iyi yapılması önemli hususlardan biridir. Boyalar etrafında kendilerini sıkıştıran olmadığından, sonraları diğer atılan boyalar kendilerine yer açabilmek için (artan yüzey gerilimini yenebilmek için) daha fazla öde ihtiyaç duyarlar. Öd miktarı yanlış ayarlanmış boyalar dibe çöker, parçalanır.

3.7.3.Neft:

Ebru da kimyasal içerikli neft kullanılmaz Tabii olan neft tercih edilir. Atılan veya serpilene boyalara üç boyut kazandır. Genellikle serpmeli ebrularda, ya da battal ebru yapımında kullanılır.

3.7.4.Tekne:

Ebru yapılacak sıvının içinde bulunduğu kaba tekne adı verilir. Tekne çinko, çelik, galvaniz ya da budaksız çam ağacından imal edilebilir. Tahta kullanılırsa su kaçırmaması için zift ile kaplanmasında fayda vardır. Dikdörtgen şeklindeki teknenin derinliği 5 cm olup ebatları 25*35, 35*50, 70*100 cm. dir.

3.7.5.Fırça:

Fırça yapımında yaşlı atların kuyruğunun kılları ve bu kılları sarmak için gül dalları tercih edilir. At kılı sert olduğundan boyayı içinde tuttuğundan dolayı tercih edilmiştir. Ayrıca bakteri mantar oluşumunu engeller. Gül dalı ise oldukça esnektir

ele vurulduğunda acıtmaz. Boya atmak için fırçaya her vurulduğunda esneyerek damlaların istenildiği gibi düşmesini sağlar. Ama ebruculukta gül dalının kullanılmasının esas sebebi Necmettin Okyay'ın iyi bir gül yetiştirici olmasıdır. Kıllar misinayla ve yapıştırıcı ya da bant kullanılmadan sarılır ve olta iğnelerinde kullanılan düğümsüz bağlama şekli tercih edilir.

3.7.6.Tarak:

Taraklı ebru yapımında kullanılan malzemeler 2,3,4,5,6,7,9 mm gibi değişik dış aralıkların da çeşitli taraklar kullanılır. Dış aralıkları için belli bir kural bulunmaz ebrucu ihtiyacına ve isteğine göre çeşitli aralıklara sahip taraklar yapabilmektedir.

3.7.7.Biz:

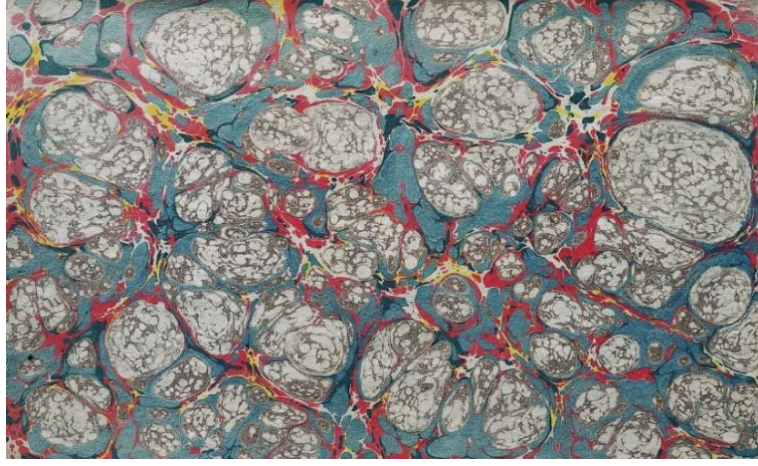
Sıvı üzerine damlatılan ya da yine bizle bırakılan boyalara şekil vermek için kullanılan çeşitli kalınlıktaki iğnelere, çivilerden yapılan malzemelerdir. Paslanmaz malzemedir olması tercih edilir.

Sümbül yapımında sümbül tarağı denilen özel diş dizilimine sahip taraklar kullanıldığı gibi 10-15 bizi birbirine sararak da kullanılır.

3.8. Ebru Çeşitleri

3.8.1.Battal Ebru

Ebru çeşitleri içerisinde yapım itibarıyla en basit olanıdır. Boyaların fırça üzerinde fazla boyası elle sıkılarak tekne üzerine sıralı ve dengeli bir şekilde atılmasıyla oluşturulur. Diğer ismi Tarz-ı Kadim (eski tarz) dir. Mustafa Düzgünman' ın ifadesiyle “ebrunun ilk mektebidir.” Sanatçının ustalığı iyi battal ebru atmasına bağlıdır. Boyaları atarken izlenecek yol koyu renkten başlanması ve ödün az olmasıdır. Zemine atılan koyu renk sonraki renklerin göze daha hoş görünmesini sağlayacak ve kâğıtta doluluk hissi oluşturacaktır. Boyalar arasında oluşan ince çizgiler ayrı bir ahenk katacaktır. Battal ebruya tekneye atılan ebruların hiçbir müdahalede bulunulmadan alınmasıdır da diyebiliriz.

Fotoğraf 5:
Edhem Efendi Battal Ebrusu (Babaoğlu Koleksiyonu)

Zemin rengi siyah, kırmızı, sarı ve küf yeşili battal tarzda atılıp en son olarak yağ yeşili nefli olarak öbek tarzda battal ebru yapılmıştır. Adeta hücre kesitini andıran bu muazzam eserde doğal boya kullanılarak atılan renkler tüm canlılığını bugün yapılmışçasına korumaktadır. Ethem Efendi 1904 yılında vefat ettiğinden ebru en az 114 yıllık denilebilir.

3.8.2.Gel-git Ebru:

Zeminde siyah, kiremit rengi, hardal sarı, yeşil renkleri kullanılırken, en üstte nefli yeşil serpme battal olarak kullanılmıştır. Dengeli bir şekilde battal tarzda atılan renkler bir biz yardımı ile tekne üzerinde ileri-geri, sağa sola keskin hareketlerle şekiller verilir. Şekillerin net olması bizin tekneye dokunması sonucu elde edilmiştir. Çizgi aralıklarındaki mesafe korunmuştur. Buna tarama ebrusu da denir. Mustafa Düzgünman' ın nadide eserlerinden biridir.

Fotoğraf 6:
Mustafa Düzgünman Gel-git Ebrusu (Babaoğlu Koleksiyonu)

3.8.3.Şal Ebru:

Zeminde siyah, hardal sarı, turuncu, açık mavi, krem renkleri battal ebru yapıldıktan sonra biz yardımı ile gel-git hareketlerinden sonra ebru tarağı ile tarama yapıp “s” hareketleri verilmiştir. Dairesel veya kıvrımlı hareketler yapılarak meydana getirilen şekiller şal ebruyu oluşturmuştur.

Fotoğraf 7:
Taraklı Şal Ebrusu (Babaoğlu Koleksiyonu)

3.8.4.Bülbül Yuvası:

Zeminde siyah, kiremit rengi, yeşil, hardal sarı, renkleri battal ebru tarzında atılıp, 4-6 lık sistemde aralarda küçük helezonlar oluşturularak görüntü estetiği korunmak suretiyle dışarıdan içeriye doğru helezonik hareketlerle bülbülyuvası ebrusu yapılmıştır.

Fotoğraf 8:
Mustafa Düzgünman Bülbül Yuvası Ebrusu (Babaoğlu Koleksiyonu)

3.8.5.Somaki Ebru:

Siyah zemin üzerine yeşil, lacivert, açık kahverengi, serpme battal tarzında yapılmıştır. Deseni itibariyle bir mermer cinsi olan somaki ye benzediğinden atılan boyaların birbirini sıkıştırması ile aralarda oluşan ince damarların verdiği görüntü neticesinde oluşan ebrudur. Mustafa Düzgünman' ın muazzam şaheserlerinden biridir. Gerek renk uyumu, gerek denge uyumu ile herkes için derin manalar içermektedir.

Fotoğraf 9:

Mustafa Düzgünman Somaki Ebru (Babaoğlu koleksiyonu)

3.8.6.Taraklı Ebru:

Zeminde siyah renk atıldıktan sonra yeşil ve kiremit kırmızı battal atılıp, tekne üzerindeki boyaların gel-git tekniği yapıldıktan sonra belli aralıklarla ince metal uçlu tarağın su üzerinde gezdirilmesiyle oluşan desendir.

Fotoğraf 10:

Mustafa Düzgünman Taraklı Ebrusu (Babaoğlu Koleksiyonu)

3.8.7.Kumlu Ebru :

Atılacak boyanın su miktarının az olması ve tekne üzerinde bir süre bekletilip çatlaması sonucu kum serpilmiş görüntüsü aldığı için bu adı almıştır.

Fotoğraf 11:

Mustafa Düzgünman Kumlu Ebru (Babaoğlu Koleksiyonu)

3.8.8.Hatip Ebru:

Zemin ebrusu yapıldıktan sonra teknenin uzun kenarı beş, kısa kenarı dört sıra olacak şekilde eşit aralıklarda iç içe halka şeklinde boyalar damlatılır. Biz yardımı ile kalp, çarkıfelek, yonca, taraklı yürek gibi şekiller verilir. Ayasofya Camii imamı Hatip Mehmet Efendi tarafından yapıldığı için bu adı almıştır.

Fotoğraf 12’ de ki ebru örneğinde açık turkuaz zemin üzerine hardal sarı ve kiremit rengi ile yıldız motifi ile hatip ebrusu yapılmıştır. Renk uyumu ve desen olarak muhteşem bir eserdir.

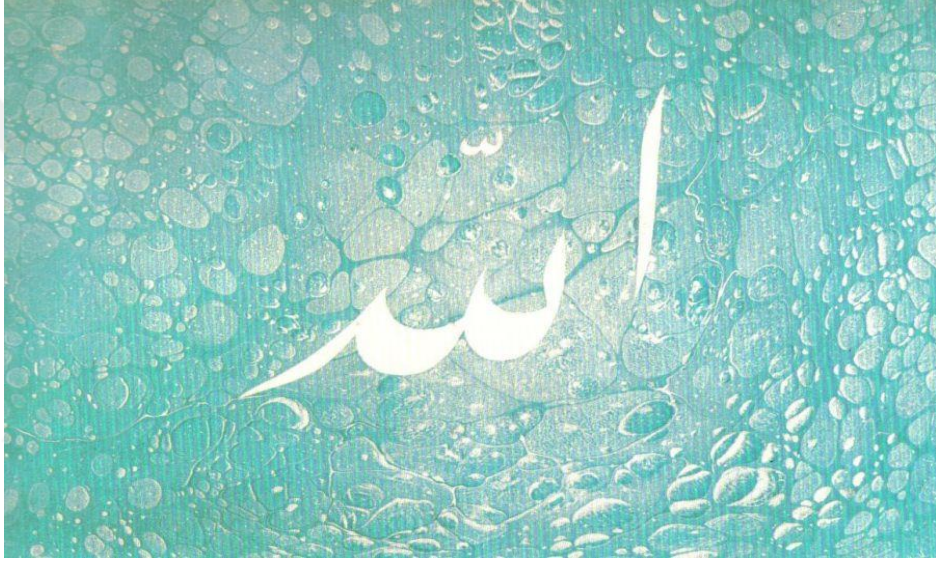

Fotoğraf 12:

Hatip Mehmet Efendi Hatip Ebru (Derman, 1977, s.31)

3.8.9.Akkase Ebru:

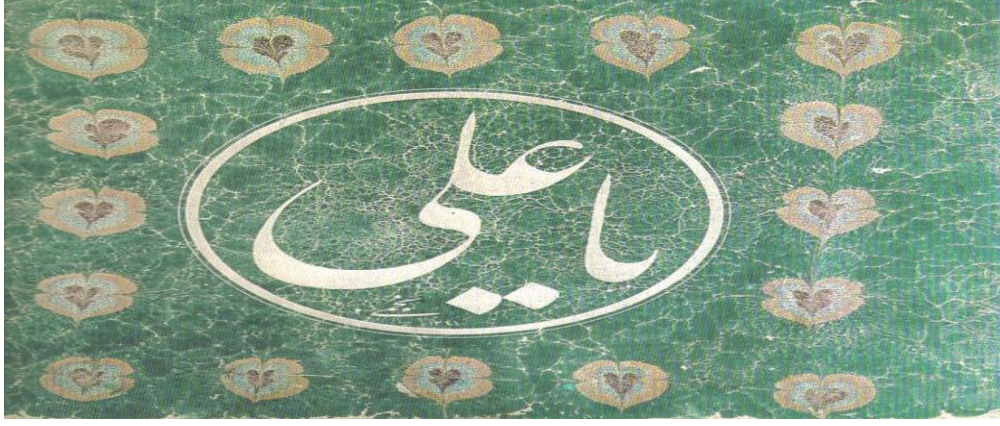
Necmettin Okyay tarafından bulunan ebru çeşididir. Ebrunun üzerinde kullanılacak yazı veya desenin üzerine arap zımkı sürülmesi sonrasında tekneye yatırılan kâğıdın bu kısımlarının boya almayıp ebrulanması ile oluşur. Bir diğer teknik ise uygulanacak yazı veya desenin kesilip oyulması ile yapılır. Üstadın bu eseri derin manalar gizlemektedir. Eşi ve benzerinin kesinlikle yapılamayacağı bir gerçektir. Üzerindeki yazının ulûhiyet kimliği ile yapılan battal ebru bu sanatın tasavvufî boyutuna en uygun ve tek örnektir denilebilir. Uyandırdığı sonsuz derinlik hissi ile evrendeki boşluğa yaptığı çağrışımla ölümden sonraki sonsuz hayatı anlatır.

Fotoğraf 13:

Necmettin Okyay Akkase Ebru (Derman, 1977, s.22)

Bu muhteşem eserde açık turkuaz rengi zemin üzerine aynı rengin neftli hali ile “Allah” yazısı akkase ebru yapılmıştır. Derinlik ve sonsuzluk hissi uyandırmaktadır. Sanatkâr Akkâse formunun abide eseri Üstad Necmeddin Okyay’ın ta’lik hatla yazarak ebruladığı “Allah” yazılı ebrudur. Takriben 1927-1928 yıllarında kirli bir teknede yapılan bu ebrunun tekrarı, sanatkârın kendisi tarafından sayısız defa denenmesine rağmen başarılı olunamamıştır. Yapılanların, bu ebruya değil benzemek; kenarından bile geçmediğini, bu denemelere hocasına yardım etmek suretiyle şahit olan Sayın Uğur Derman tatlı bir hatıra olarak aktarmaktadır. (Derman 1977), s.21-24.

Fotoğraf 14:
Necmettin Okyay Akkase Ebru (Derman, 1977, s.22)

Üstadın bu eseri tek renk yeşil battal tekniği ile atılmış ve kumlama tekniği uygulanmıştır. Yazının etrafında ki hatip desenlerde pastel renkler tercih edilmiş, kenarlık bordür şeklinde tasarlanmıştır. Toprak boya kullanılmıştır.

3.8.10.Çiçekli Ebru:

Zemin ebrusu atıldıktan sonra yeşil yaprak rengi ile atılan daireler şeklindeki boyaya dal formu verildikten sonra yapılacak olan çiçek modeline uygun renklerin ve şekillerin oluşturulmasıyla yapılır. Necmettin Okyay ve Mustafa Düzgünman tarafından stilize edilen lale, karanfil, sümbül, menekşe, gelincik çiçekleri kullanılmıştır. Mustafa Düzgünman papatya ebrusunu ilave etmiştir.

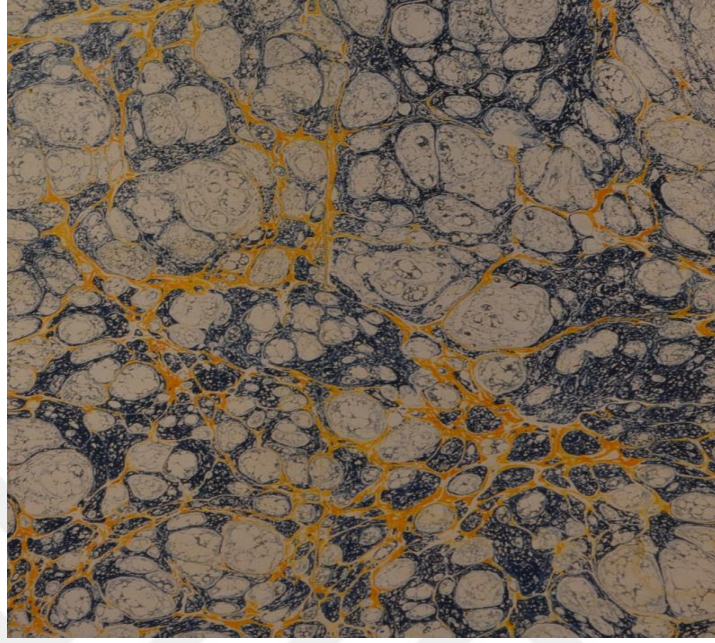
Fotoğraf 15:
Necmettin Okyay Çiçekli Ebrusu (Derman, 1977, s.37)

Hardal sarı renginin iki tonu tercih edilmiş olup, klasik tek lale stilize edilerek uygulanmıştır. Yaprakta koyu yeşil, lale başı turuncu renk seçilmiştir. Ebruda toprak renkleri hakimdir. Açık renk zemin tercih edilmesinin sebebi muhtemeldir ki üzerine yapılan figürün daha canlı görünmesini sağlamak olmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

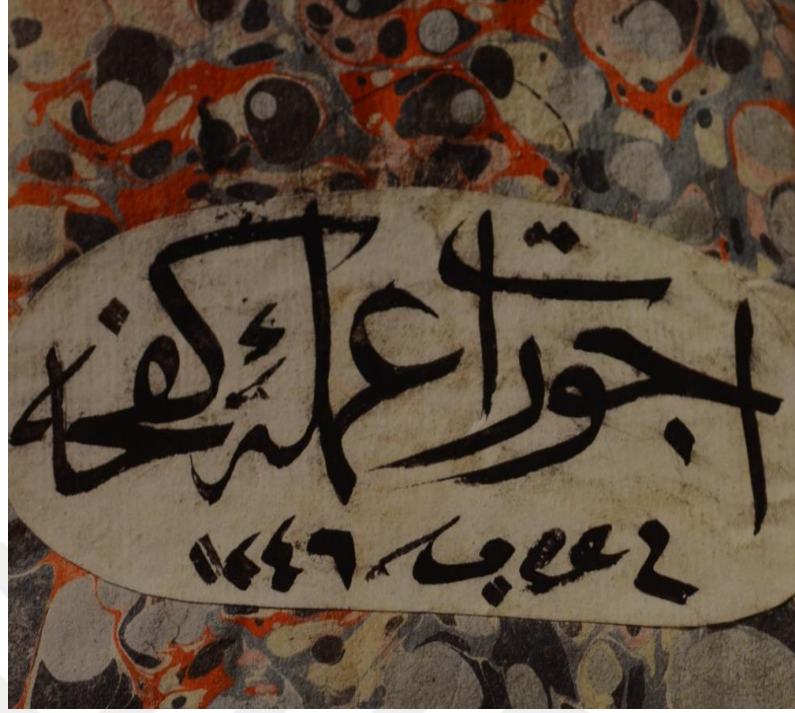
4.1.TESBİTLER

Fotoğraf 16:

Tablo 1:

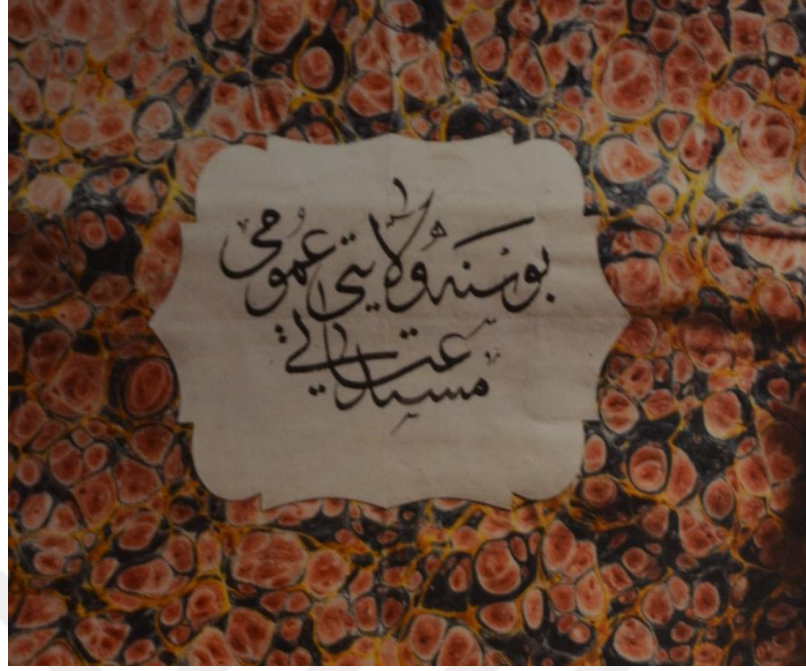
Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	ML Defteri		
Tarih	h./m. 1854		
Ebat	36.5*48cm	No	3393
Kullanılan Renkler	Koyu sarı, lahor, açık mavi		
Ebru Türü	Neftli battal		
Açıklama	Renk ve kompozisyon uyum içerisindedir.		

Fotoğraf 17:

Tablo 2:

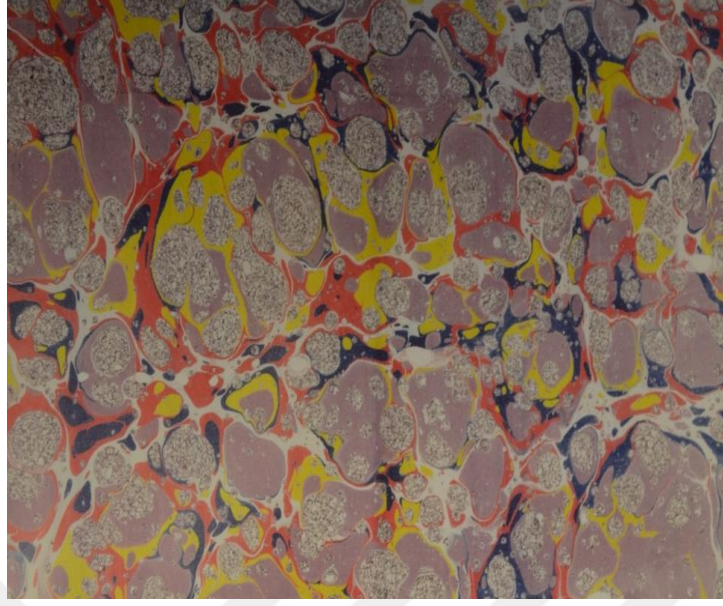
Bulunduğu Yeri	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Darphane-i Amire Defterleri		
Tarih	Belirtilmemiş		
Ebat	35*48cm	No	594
Kullanılan Renkler	Turuncu, mavi, açık mavi		
Ebru Türü	Battal ebru		
Açıklama	Renk ve kompozisyon uyum içerisindedir. Turuncu, zeminde ilk kullanılan renktir. Sonrasında koyu mavi, siyah ve açık mavi kullanılmıştır		

Fotoğraf 18:

Tablo 3:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Bosna Vilayeti Umumi Müsted' ayat Defteri üzerindeki etiket.		
Tarih	h.1284 (m.1867)		
Ebat	9*13 cm.	No	Belirtilmemiş
Kullanılan Renkler	Sarı, siyah, nefli kırmızı		
Ebru Türü	Battal ebru		
Açıklama	Renkler birbiri ile uyum içindedir.		

Fotoğraf 19:

Tablo 4:

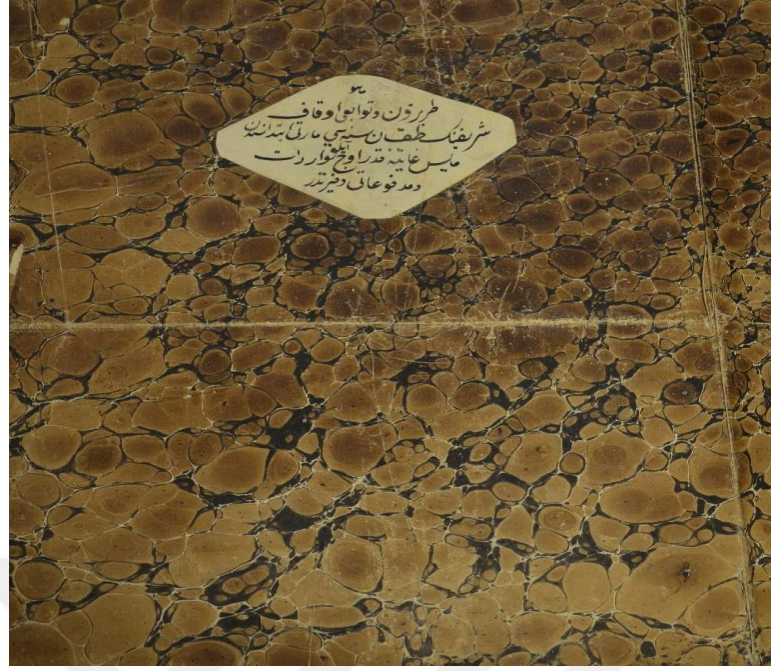
Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Yıldız Esas Evrak' ı Tasnifi Dosya Kozan'a ait maaş defterinin dış kabı.		
Tarih	h. 1296 (m.1880)		
Ebat	48*49 cm.	No	24
Kullanılan Renkler	Lahor, turuncu, sarı, eflatun		
Ebru Türü	Battal ebru		
Açıklama	Renkler sırasıyla atılmış üzerine nefli gri renk serpiştirilmiştir. Yapılan ebruda mükemmel bir renk uyumu hakimdir.		

Fotoğraf 20:

Tablo 5:

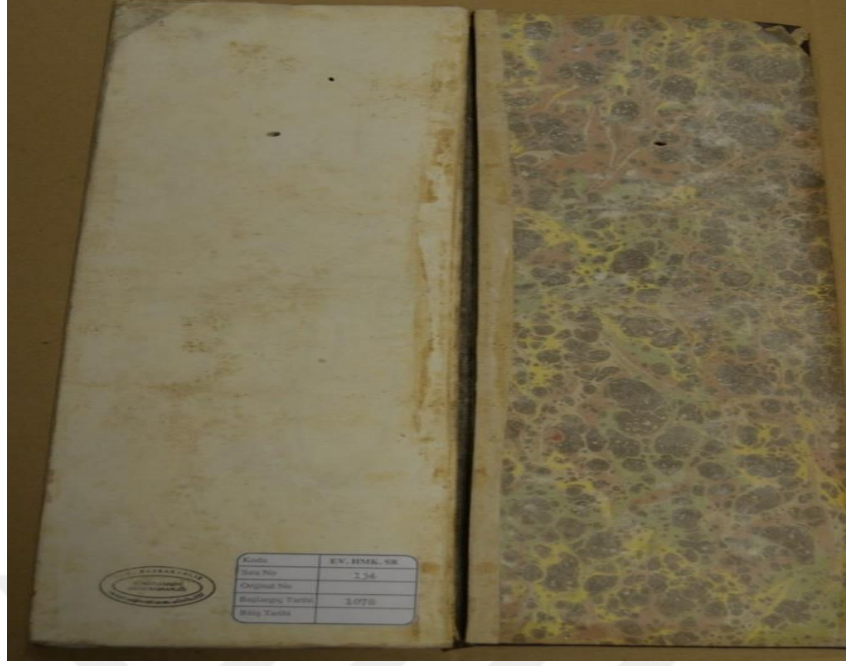
Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defteri		
Tarih	h. 1291		
Ebat	Belirtmemiş	No	23100
Kullanılan Renkler	Siyah, toprak rengi, nefli yeşil		
Ebru Türü	Nefli battal ebru		
Açıklama	Atina sancağı evkaf-ı şerife' sinin doksan senesi martından mayıs nihayetine değin arasında vuku bulan ve intihakalâtın defteri kat-i si		

Fotoğraf 21:

Tablo 6:

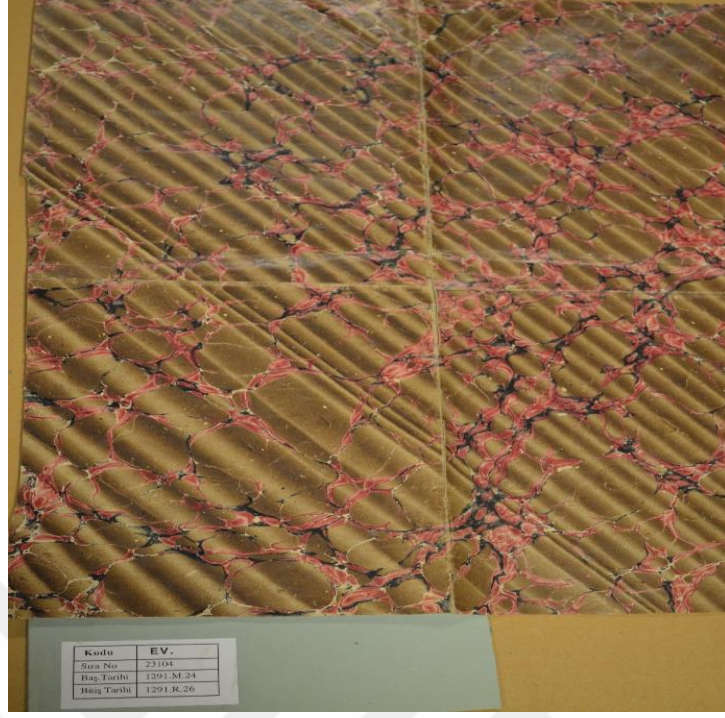
Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defteri		
Tarih	h. 1291		
Ebat	Belirtmemiş	No	23101
Kullanılan Renkler	Siyah, hardal sarı		
Ebru Türü	Neftli battal ebru		
Açıklama	Trabzon ve tevab-i vakıf şerifinin doksan senesi martı iptidasından mayıs gayetine kadar üç aylık veridat ve medfuatı (verilen mebla çıkan para, nakit) defteridir. Ebru baskı yapılmıştır.		

Fotoğraf 22:

Tablo 7:

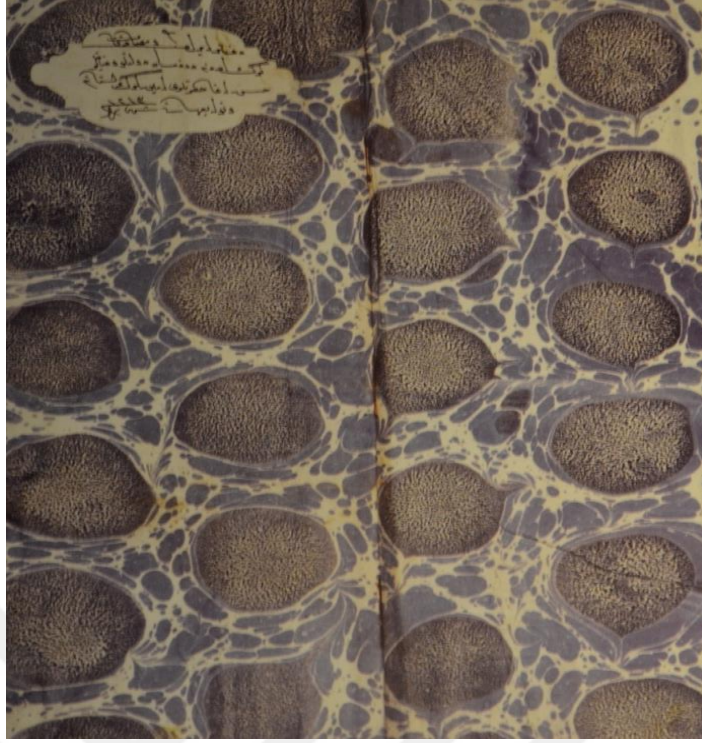
Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	EV. HMK. SR		
Tarih	h. 1078		
Ebat	Belirtmemiş	No	134
Kullanılan Renkler	Sarı, yeşil, kiremit kırmızı		
Ebru Türü	Neftli battal ebru		
Açıklama	Pastel renkler hakimdir. Ebruların hepsinde toprak boya kullanılmıştır. Neftli battal uygulanmıştır.		

Fotoğraf 23:

Tablo 8:

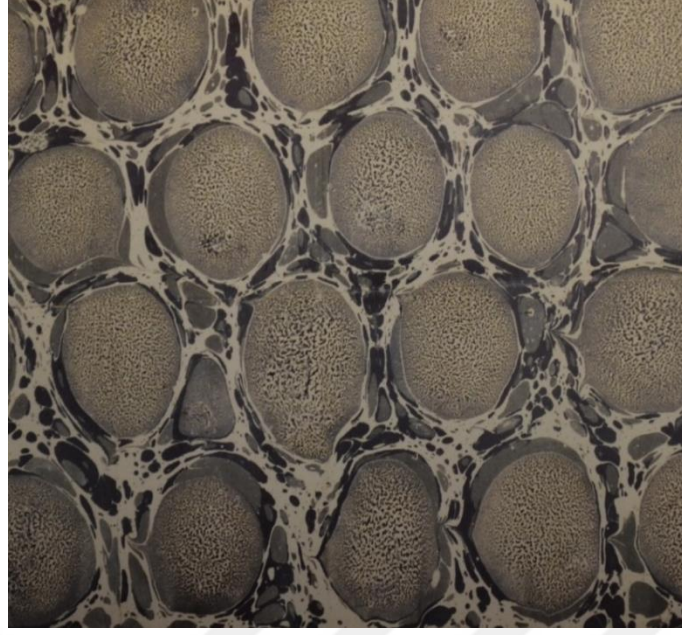
Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defteri		
Tarih	h. 1291		
Ebat	Belirtmemiş	No	23104
Kullanılan Renkler	Sarı, yeşil, kiremit kırmızı, siyah		
Ebru Türü	Dalga (İspanyol) Ebru		
Açıklama	Ebru baskı yapılmıştır.		

Fotoğraf 24:

Tablo 9:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	D. MMK. İGE. d.		
Tarih	Belirtmemiş		
Ebat	Belirtmemiş	No	23501
Kullanılan Renkler	Açık mavi, lahor		
Ebru Türü	Kumlu battal ebru üzerine hatip ebru		
Açıklama	İstanbul ve tevâbi Gümrüğü Emîni Hasan Ağa zamanında Edirne Gümrüğü'nün İrad ve Masarifat İcmal Defteri'nin dış kabı. Lahor renk ayar yapılırken su oranı azaltılarak kumlanması sağlanmıştır.		

Fotoğraf 25:

Tablo 10:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h.1296 (m.1801)		
Ebat	36*51 cm.	No	7642
Kullanılan Renkler	Lahor ve gri		
Ebru Türü	Kumlu battal ebru üzerine hatip ebru		
Açıklama	İstanbul Laleliçeşme' de Sultan Mustafa Han Camii ve İmareti Evkafı' nın Mahsulat Defterinin dış kabı.		

Fotoğraf 26:

Tablo 11:

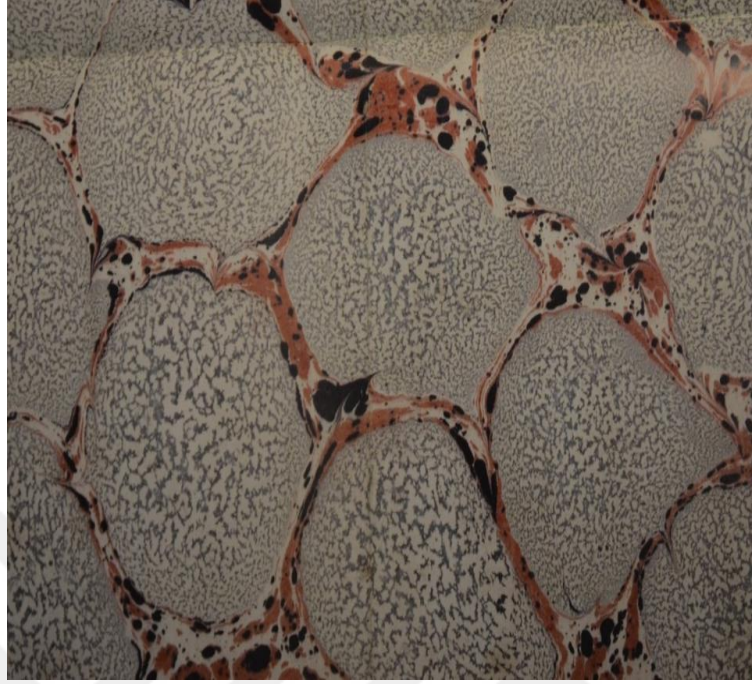
Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h.1214 (m.1799)		
Ebat	36*49 cm.	No	7355
Kullanılan Renkler	Açık mavi ve lahor		
Ebru Türü	Kumlu battal ebru üzerine hatip ebru		
Açıklama	Sadrazam ve Defterdar Efendi'nin Kalemîyye Haslarını ve Mukatalarını gösterir defterlerin dış kabı.		

Fotoğraf 27:

Tablo 12:

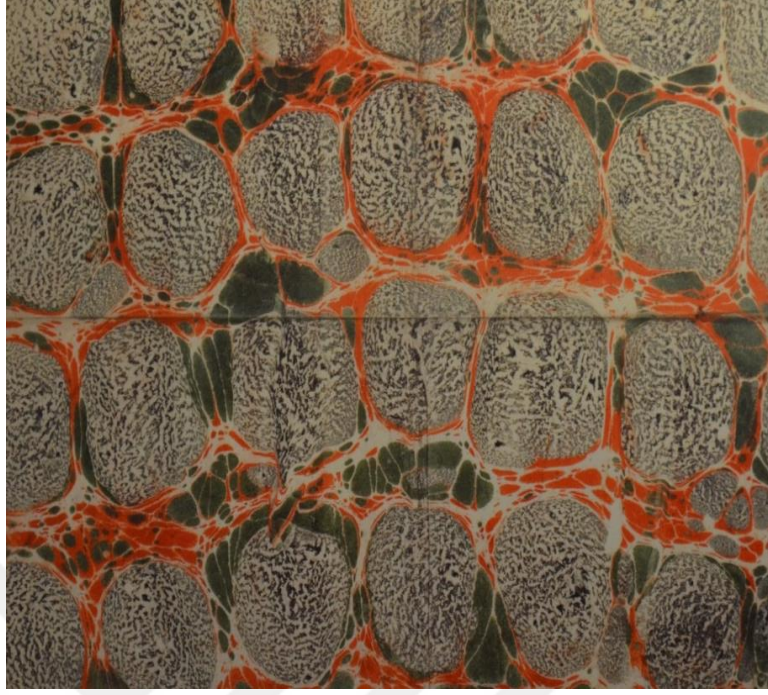
Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h.1229 (m.1814)		
Ebat	36*48 cm.	No	7824
Kullanılan Renkler	Sarı, lahor, turuncu		
Ebru Türü	Battal ebru üzerine kumlu hatip ebru		
Açıklama	Serpme battal zemin üzerine kumlu hatip ebrusu yapılmıştır.		

Fotoğraf 28:

Tablo 13:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h.1207 (m.1792)		
Ebat	34*45 cm.	No	6998
Kullanılan Renkler	Siyah, turuncu, gri		
Ebru Türü	Battal ebru üzerine kumlu hatip ebru		
Açıklama	Sultan Abdulhamid Han Evkaf'ından olan Hazinadarlar ve Üçüncü Kadınları Nevres Hatice Kadın Evkafı'na ait defterin dış kabı.		

Fotoğraf 29:

Tablo 14:

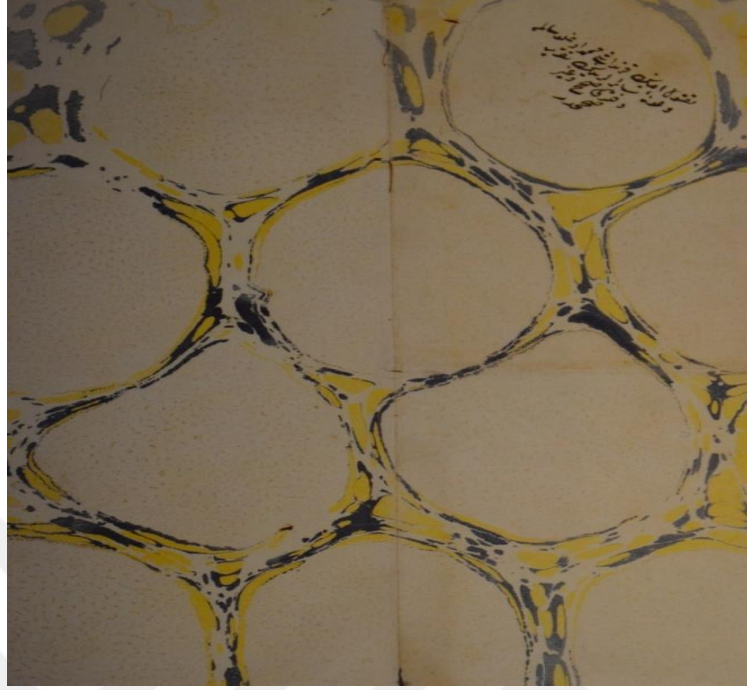
Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h.1220 (m.1805)		
Ebat	34*48 cm.	No	7857
Kullanılan Renkler	Turuncu, gri, yeşil		
Ebru Türü	Battal ebru üzerine kumlu hatip ebru		
Açıklama	İstanbul'da Sultan Selim Han Kadim Camii, Türbesi ve İmaret-i Evkaf-i Mahsulat ve İhracat Muhasebe Defteri'nin dış kabı.		

Fotoğraf 30:

Tablo 15:

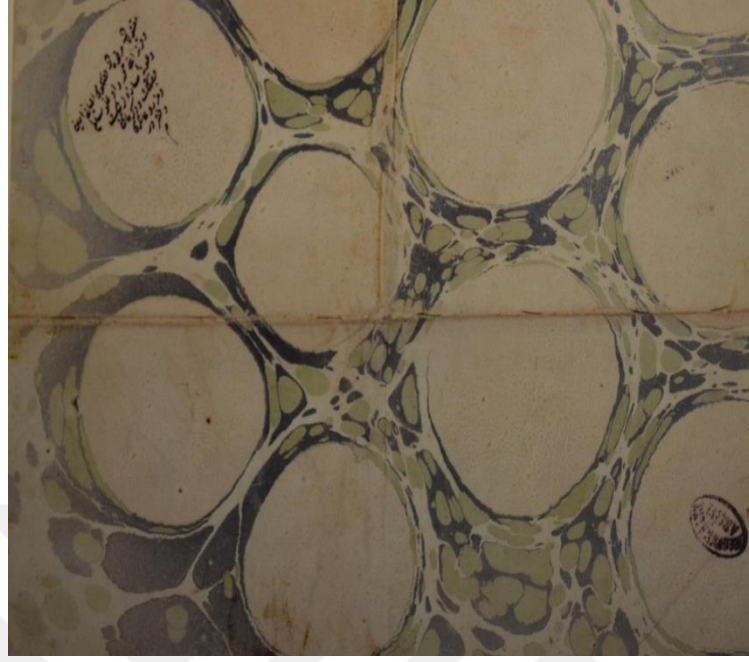
Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	D. BRZ d.		
Tarih	h. 1206 (m. 17919)		
Ebat	34*44 cm.	No	21013
Kullanılan Renkler	Çimen yeşili, açık pembe, lahor		
Ebru Türü	Battal ebru üzerine kumlu hatip ebru		
Açıklama	Enderun ağalarına, taşra hizmetlerine yıllık olarak verilen eşyanın mübayaa ve tevziâtına dair defterin dış kabı.		

Fotoğraf 31:

Tablo 16:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	D. BŞM. MHF. d		
Tarih	h. 1206 (m. 17919)		
Ebat	31*44 cm.	No	13213
Kullanılan Renkler	Sarı, lacivert, krem		
Ebru Türü	Battal ebru üzerine kumlu hatip ebru		
Açıklama	Hasköy Âyâ 'nın muhalefeti ile ilgili kardeşi ve oğlu' nun verdikleri yazıların kayıt edildiği defterin dış kabı.		

Fotoğraf 32:

Tablo 17:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	D. BŞM. MHF. d.		
Tarih	h. 1228 (m. 1813)		
Ebat	32*44 cm.	No	13214
Kullanılan Renkler	Sarı, lacivert, krem		
Ebru Türü	Battal ebru üzerine kumlu hatip ebru		
Açıklama	Hasköy Âyânı Emin Ağa'nın kardeşi ve oğlunun çiftlik, değirmen ve diğer malvarlıklarını gösterir defterin dış kabı.		

Fotoğraf 33:

Tablo 18:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h.1150 (m.1737)		
Ebat	32*46 cm	No	3885
Kullanılan Renkler	Siyah, turuncu (toprak rengi), sarı		
Ebru Türü	Neftli şal ebru		
Açıklama	İstanbul Zincirlikuyu'da Tavaşi Mustafa Ağa Çeşmesi Nukûd Evkafı'nın Mahsulat ve İhracat Muhasebe Defteri' nin dış kabı.		

Fotoğraf 34:

Tablo 19:

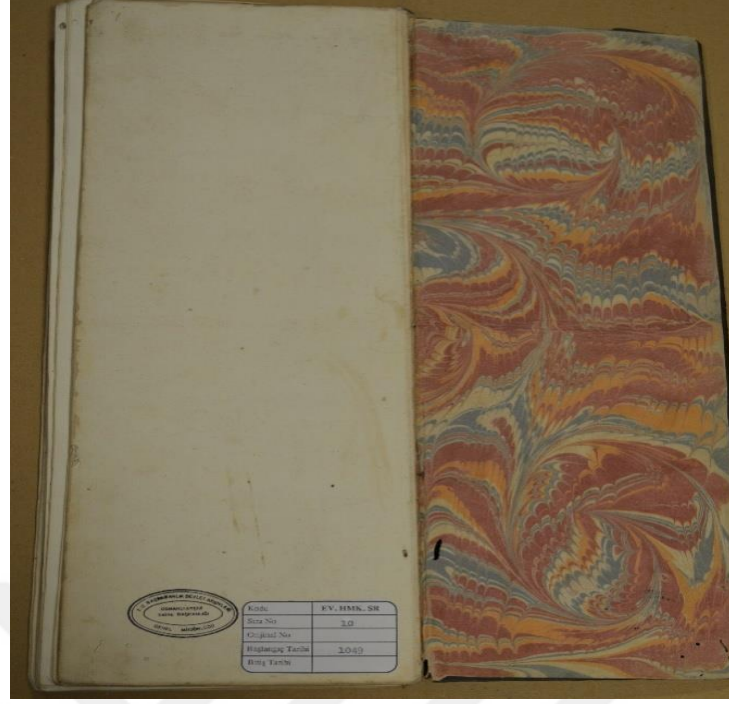
Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h.1137 (m.1724)		
Ebat	34*34 cm	No	2820
Kullanılan Renkler	Lahor, mavi, sarı		
Ebru Türü	Neftli şal ebru		
Açıklama	İstanbul Bahçekapı'da Valide Sultan Camii, Türbesi ve Dar'ül-kurrası Evkafı' nın Mahsulat ve İhracat Muhasebe Defteri'nin dış kabı.		

Fotoğraf 35:

Tablo 20:

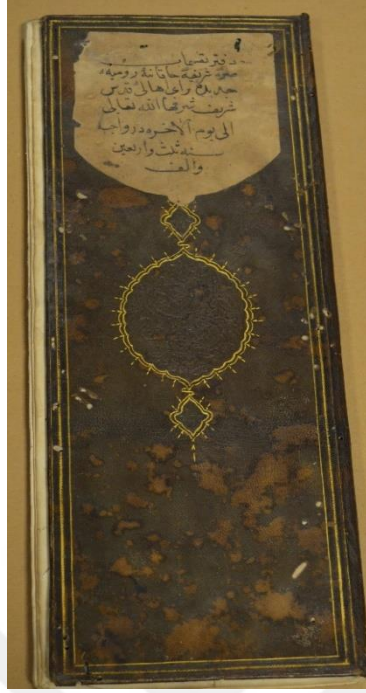
Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	MAD		
Tarih	h. 1093 (m.1682)		
Ebat	30*42 cm.	No	4466
Kullanılan Renkler	Kiremit rengi, açık mavi, sarı		
Ebru Türü	Taraklı şal ebru		
Açıklama	Av Münasebetiyle Padişah ve Sultanların Yol Masraf Defteri'nin dış kabı.		

Fotoğraf 36:

Tablo 21:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	EV. HMK. SR 10		
Tarih	Belirtilmemiş		
Ebat	Belirtilmemiş	No	1049
Kullanılan Renkler	Mavi, turuncu, taba		
Ebru Türü	Bülbül yuvası ebru		
Açıklama	Dışardan içeriye doğru helezonik hareketlerle şekil verilmiştir. Estetik açıdan renk ve desen uyum içerisindedir. Toprak boya kullanılmıştır.		

Fotoğraf 37:

Tablo 22:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	EV. HMK. SR 10		
Tarih	Belirtilmemiş		
Ebat	Belirtilmemiş	No	1043
Kullanılan Renkler	Mavi, turuncu		
Ebru Türü	Bülbül yuvası ebru		
Açıklama	Defter-i Taksimat-ı Surre-i şerife-i Hakan-ı Rümiye-i cedide berayı ahali kutsi şerife-i şerefhallahu Teala ila yevmil ahire dervacibe sene-i selase ve erbaine ve elfe. Dışardan içeriye doğru helezonik hareketlerle şekil verilmiştir. Estetik açıdan renk ve desen uyum içerisindedir. Toprak boya kullanılmıştır.		

Fotoğraf 38:

Tablo 23:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	DRB. d.		
Tarih	h.1236 (m.1820)		
Ebat	34*44cm	No	530
Kullanılan Renkler	Siyah, kahverengi, turuncu, pembe		
Ebru Türü	Bülbül yuvası ebru		
Açıklama	Darphanede kullanılan kâğıt miktarını gösterir defterin dış kabı. Dışardan içeriye doğru helezonik hareketlerle şekil verilmiştir. Estetik açıdan renk ve desen uyum içerisindedir. Toprak boya kullanılmıştır.		

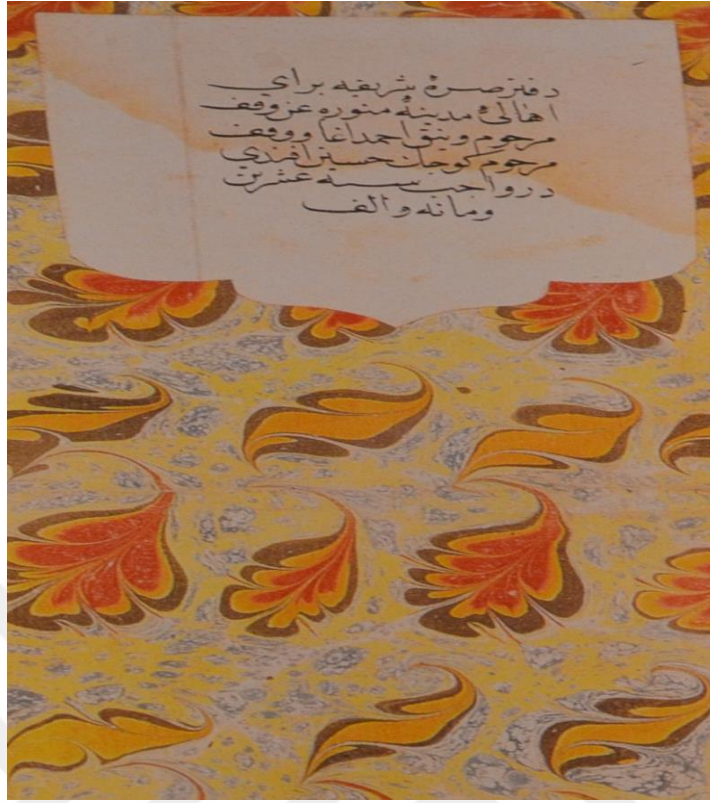

Fotoğraf 39:

Tablo 24:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	DRB. d.		
Tarih	h.1228 (m.1813)		
Ebat	11*17 cm.	No	1150
Kullanılan Renkler	Açık mavi, siyah, turuncu		
Ebru Türü	Bülbül yuvası ebru		
Açıklama	1813' te düzenlenen Sırp seferinin masraflarını içeren defterin üzerindeki etiket. Defter üzerindeki metin: 1228 senesi Mah-ı Muharremü'l haramı guresinden sene-i mezbûreMah-ı Cemazî-'yel-ahir'inselhine gelince altı mah zarfında Medine-i Filibe kazasının vuku-bulan ruz-		

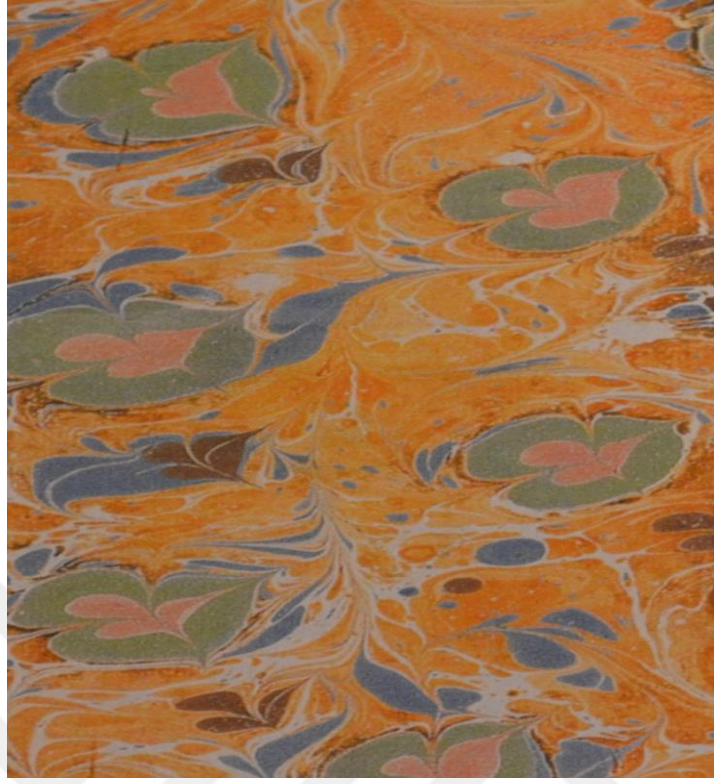
1 Hızır Memleket masarifi ve ulufe-i sekbân ve kaza-i mezkûrdan atik matlubat iddia eden ashab-ı ulufenin ba-emr-i âli üç taksitin, taksit-i salisi ve dergâh-ı âli taksit-i evveli ve Sırblu üzerine sefer-i Hümayun vukusuyla kaza-i mezkûrun be-emri-âli matlub ve Derviş beğ kulları maiyetiyle Niş Ordusuna irsal olunan askerin cem içinba-ulufe ahz olunan askerin beş aylık ulufesi ve mir-i muma-ileyh kullarının masarif-i seferiyyesi ve ordu-yı Hümayun ve Niş ordusu mürettebatındanba-evamir-i aliyematlub-u cihandari buyrulan şütüran ve bargir ve araba ve dakik şair ve matlubat-ı saire, masarifat-ı vilayet defterlerinin aynı suretleri defteridir. (Der-sene 1228)

Fotoğraf 40:

Tablo 25:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	EV. HMH. SR		
Tarih	h.1120 (1708)		
Ebat	15.5*43.5 cm	No	658
Kullanılan Renkler	Siyah, sarı, açık mavi, kiremit rengi		
Ebru Türü	Hatip ebru		
Açıklama	Defteri Surre-i Şerife, berâ-yiahâlî-i Medine-i Münevvere,an-Vakfı merhum Voynuk Ahmed Ağa ve Vakf-ı merhum Küçük Hüseyin Efendi, der-vâcib, sene selâseşirmi' ete ve elfe.		

Fotoğraf 41:

Tablo 26:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	EV. HMH. SR		
Tarih	h. 1199/ m. 1784		
Ebat	14*40 cm	No	2262
Kullanılan Renkler	Yeşil, kiremit, kahverengi, hardal sarı		
Ebru Türü	Hatip ebru		
Açıklama	Defteri Surre-i Şerife, berâ-yıahâlî-i Medine-i Münevvere,an-Vakfi merhum Voynuk Ahmed Ağa ve Vakf-ı merhum Küçük Hüseyin Efendi, der-vâcib, sene selâseaşrmi' ete ve elfe.		

Fotoğraf 42:

Tablo 27:

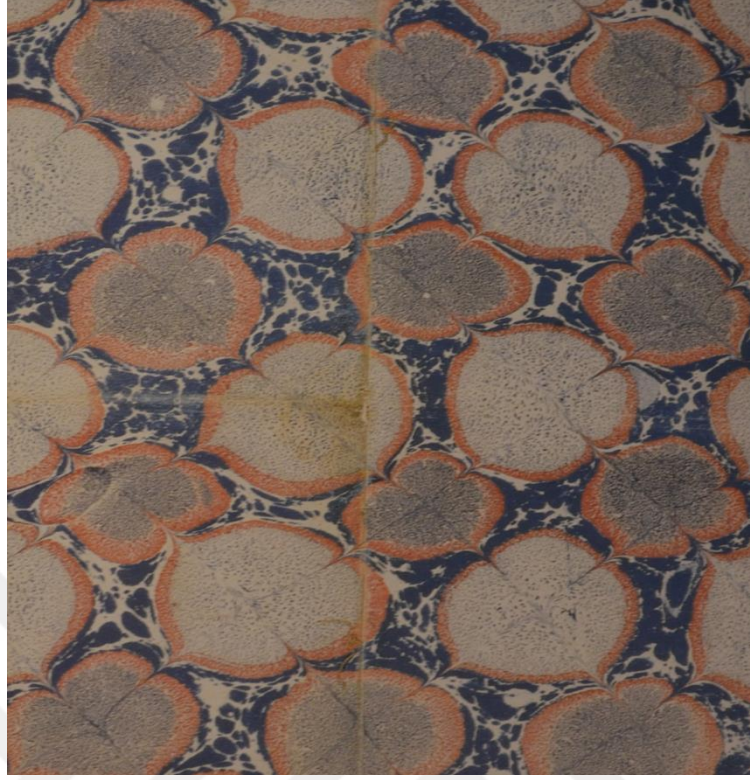
Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	D. BŞM Defteri		
Tarih	h.1176/ m. 1762		
Ebat	40*58 cm	No	1356
Kullanılan Renkler	Kiremit kırmızısı, koyu sarı, mavi, siyah, açık yeşil		
Ebru Türü	Hatip ebru		
Açıklama	Çarkifelek ve yürek motifleri hatip şeklinde uygulanmıştır.		

Fotoğraf 43:

Tablo 28:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	D.BŞM Defteri		
Tarih	h.1197 / m. 1782		
Ebat	38*53 cm	No	4851
Kullanılan Renkler	Kiremit kırmızısı, siyah, sarı		
Ebru Türü	Hatip ebru		
Açıklama	Kiremit rengi battal zemin üzerine renkler kullanılarak hatip ebrusu yapılmıştır. Renk uyumu ve kompozisyon dengelidir.		

Fotoğraf 44:

Tablo 29:

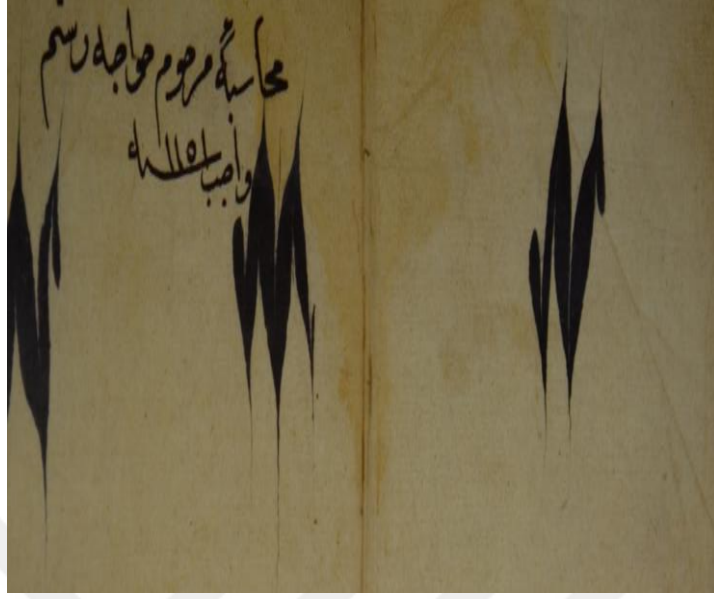
Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	EV. HMH Defteri		
Tarih	h.1207 / m. 1792		
Ebat	35*46.5 cm	No	6984
Kullanılan Renkler	Lacivert, turuncu, mavi		
Ebru Türü	Hatip ebru		
Açıklama	Hatip ebrusu, lacivert battal zemin üzerine turuncu ve mavi renkler uygulanılarak hatip ebrusu yapılmıştır.		

Fotoğraf 45:

Tablo 30:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h.1151 (m.1738)		
Ebat	32*43 cm	No	3970
Kullanılan Renkler	Kahverengi, siyah, kırmızı		
Ebru Türü	Hatip ebru		
Açıklama	<p>İstanbul’ da Darü’s Saade Ağası Mercan Ağa Camii Evkafı’ nın Mahsulat ve İhracat Muhasebe Defteri’nin dış kabı.</p> <p>Kahverengi nefli gelgit zemin üzerine kırmızı ve yeşil renkleri kullanılarak yürek şeklinde hatip ebrusu yapılmıştır. Renk, kompozisyon ve tarz olarak güzel bir örnektir. Toprak boya kullanılmıştır.</p>		

Fotoğraf 46:

Tablo 31:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h.1151 (m.1738)		
Ebat	22*32 cm.	No	3964
Kullanılan Renkler	Siyah		
Ebru Türü	Hatip ebru		
Açıklama	İstanbul'da Hoca Rüstem Efendi Mescidi Evkafı'nın Mahsulat ve İhracat Muhasebe Defteri'nin dış kabı.		

Fotoğraf 47:

Tablo 32:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h.1158 (m.1745)		
Ebat	34*34 cm.	No	4445
Kullanılan Renkler	Açık kahve, siyah, açık yeşil, turuncu		
Ebru Türü	Hatip ebru		
Açıklama	İstanbul, Edirne, Çorum ve Merzifon’ da vezir Kara Mustafa Paşa Camii, Medresesi ve Mektebi Evkafı’ nın Mahsulat ve İhracat Muhasebe Defteri’ nin dış kabı.		

Fotoğraf 48:

Tablo 33:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Kamil Kepeci Tasnifi		
Tarih	h.1235 (m.1819)		
Ebat	34*48 cm.	No	5239
Kullanılan Renkler	Lahor		
Ebru Türü	Kumlu hatip ebru		
Açıklama	İzmir Gümrüğü' ne ait defterin ebru ayracı. Toprak boya kullanılmıştır.		

Fotoğraf 49:

Tablo 34:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h.1187 (m.1773)		
Ebat	22*59 cm.	No	5871
Kullanılan Renkler	Kahverengi, siyah, turuncu, sarı		
Ebru Türü	Hatip ebru, yürek ve çarkıfelek motifleri kullanılmıştır.		
Açıklama	İzmir Gümrüğü' ne ait defterin ebru ayraç. Toprak boya kullanılmıştır.		

Fotoğraf 50:

Tablo 35:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h.1151 (m. 1738)		
Ebat	32*42 cm.	No	3969
Kullanılan Renkler	Kahverengi, kırmızı		
Ebru Türü	Hatip ebru		
Açıklama	İstanbul’ da Hüseyin Ağa Camii ve Mektebi dış kabı.		

Fotoğraf 51:

Tablo 36:

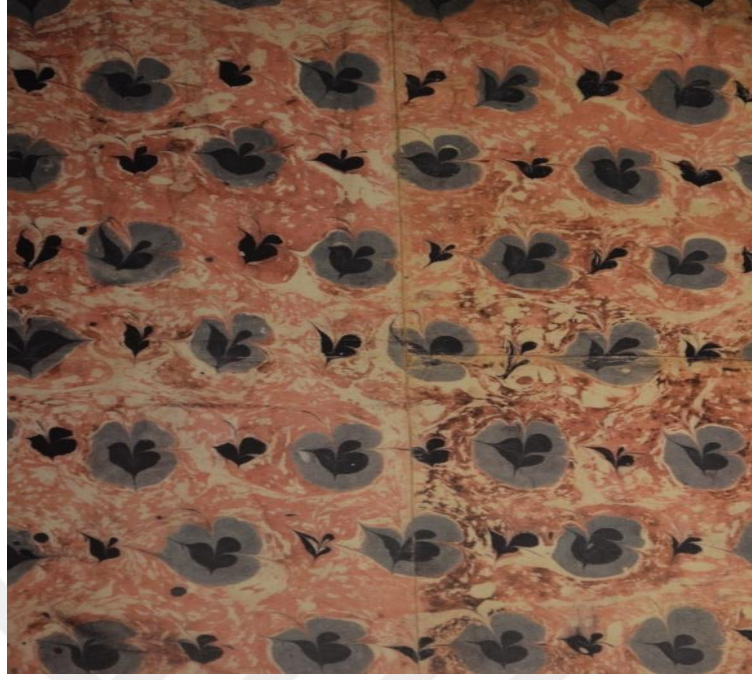
Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h. 1158 (m.1745)		
Ebat	30*43 cm.	No	4410
Kullanılan Renkler	Kiremit kırmızı, mavi, yeşil		
Ebru Türü	Taraklı Hatip Ebrusu		
Açıklama	Üsküdar' da Atik Valde Sultan Evkaf'ına bağlı Türkmenan-ı Halep ve Yeniil Hasları malının Teslmatve Varidat Muhasebe Defteri'nin dış kabı.		

Fotoğraf 52:

Tablo 37:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h.1188 (m.1774)		
Ebat	22*47 cm.	No	5910
Kullanılan Renkler	Krem, siyah, sarı, turuncu, yeşil, gri		
Ebru Türü	Hatip Ebrusu		
Açıklama	İstanbul Bahçekapı' da Valde Sultan Evkafı' nın İrad ve Masarifat Defteri' nin dış kabı.		

Fotoğraf 53:

Tablo 38:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h.1199 (m.1784)		
Ebat	15*42 cm.	No	6474
Kullanılan Renkler	Mavi, siyah, kiremit kırmızısı		
Ebru Türü	Hatip Ebrusu		
Açıklama	Edirne’ de Sultan Selim Camii, Medresesi ve Darü’l-kurra Evkafı’ nın Mahsulat ve İhracat Muhasebe Defteri’ nin dış kabı.		

Fotoğraf 54:

Tablo 39:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	D. BŞM .d		
Tarih	h.1161 (m.1748)		
Ebat	30*42 cm.	No	2638
Kullanılan Renkler	Sarı, kiremit kırmızısı, siyah		
Ebru Türü	Hatip Ebrusu		
Açıklama	Erzurum, Kars, Trabzon v.s. gibi yerlerde Erzurum Gümrük Emni İsmail Ağa eliyle toplanan hububatın Erzurum'da lüzumlu olan yerlere dağıtılmasıyla ilgili makzubat ve veridatı gösterir muhasebe defterinin dış kabı.		

Fotoğraf 55:

Tablo 40:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h. 1203 (m.1789)		
Ebat	30*37 cm.	No	6507
Kullanılan Renkler	Siyah, yeşil, kahverengi renkler, açık sarı		
Ebru Türü	Hatip Ebrusu		
Açıklama	İstanbul’ da bazı vakıflarda yapılan masarifat ile alınan icareleri gösterir defterin dış kabı.		

Fotoğraf 56:

Tablo 41:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	D.HMH.GLBH		
Tarih	h.1186 (m.1772)		
Ebat	33*44 cm.	No	21907
Kullanılan Renkler	Siyah, yeşil, kahverengi renkler, açık sarı		
Ebru Türü	Hatip Ebrusu		
Açıklama	<p>Haremeyn Muhasebesi Gülbahar Hatun Vakfi Muhasebe Defteri'nin dış kabı.</p> <p>Hardal sarısı battal zemin üzerine siyah, sarı, yeşil, pembe renkler kullanılarak yapılmıştır. Yukarıdaki ebru ile benzerlik gösterse de bu eserde çapraz sıralı tarzda hatip ebru yapılmış, aradaki küçük detaylara bu ebru da yer verilmemiştir. İncelenen tüm ebrular da olduğu gibi bu eserde de toprak boya kullanılmıştır.</p>		

Fotoğraf 57:

Tablo 42:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	D. BŞM. d		
Tarih	h.1177 (m. 1763)		
Ebat	31*42 cm.	No	3693
Kullanılan Renkler	Siyah, sarı, açık kiremit kırmızı		
Ebru Türü	Hatip Ebrusu		
Açıklama	Camii Hümayun inşası için satın alınan malzemeleri gösterir defterin dış kabı. Hatip ebrusu, serpme battal gelgit zemin üzerine kullanılmıştır.		

Fotoğraf 58:

Tablo 43:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defteri		
Tarih	h.1222 (m.1807)		
Ebat	34*48 cm.	No	7912
Kullanılan Renkler	Açık kahverengi, siyah, açık kiremit kırmızı, sarı.		
Ebru Türü	Hatip Ebrusu		
Açıklama	Galata, Üsküdar, Eyüp ve diğer mahallerde Selimiye diye bilinen Sultan Selim Han bin Sultan Mustafa Han Evkafı ile Mulhakatı' nın Muhasebe Defteri'nin dış kabı.		

Fotoğraf 59:

Tablo 44:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Kamil Kepeci Tasnifi		
Tarih	h 1173 (m.1759)		
Ebat	37*51 cm.	No	5239
Kullanılan Renkler	Gri, siyah, sarı, koyu gri		
Ebru Türü	Hatip Ebrusu		
Açıklama	İzmir Gümrüğü'ne ait defterin ebru ayıracı.		

Fotoğraf 60:

Tablo 45:

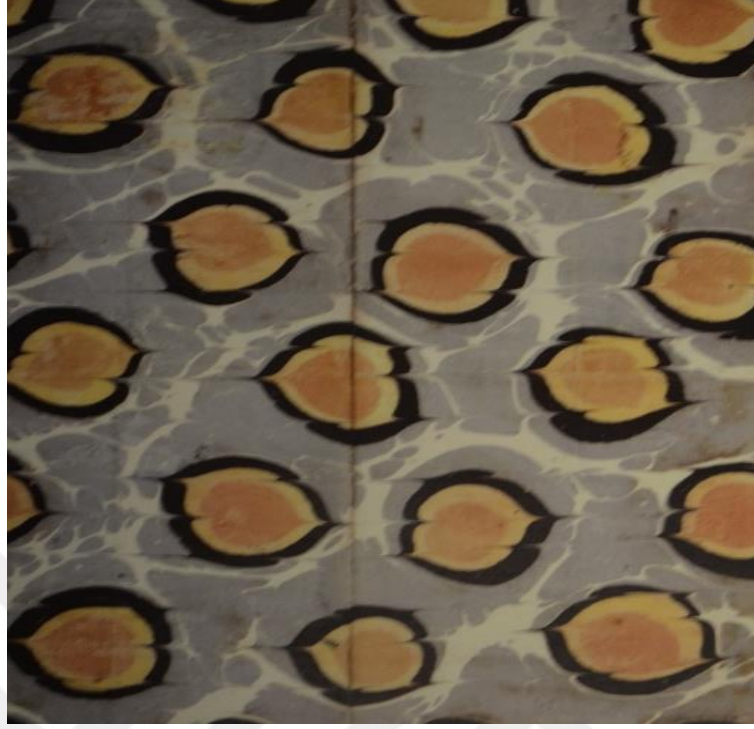
Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Kamil Kepeci Tasnifi		
Tarih	h.1182 (m.1769)		
Ebat	31*45 cm	No	5239
Kullanılan Renkler	Sarı, kiremit kırmızısı, siyah		
Ebru Türü	Hatip Ebrusu		
Açıklama	Defter-i Muhasebe-i Gümrük-i İzmir sene 1182 Hatip ebrusu, açık siyahi gelgit zemin üzerine sarı, kiremit kırmızısı, siyah renkleri kullanılarak yapılmıştır. Çarkıfelek ve yürek motifi simetrik açı ve renk uyumu açısından güzel bir örnektir. Toprak boya kullanılmıştır.		

Fotoğraf 61:

Tablo 46:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h. 1106 (m. 1694)		
Ebat	30*42 cm.	No	859
Kullanılan Renkler	Kiremit kırmızısı, hardal sarı, sarı, siyah		
Ebru Türü	Hatip Ebrusu		
Açıklama	<p>İstanbul’ da Sultan Süleyman Han Camii, Türbesi, İmaret ve Darü’ş Şifası Evkafı’ nın dış kabı.</p> <p>Yapılan bu hatip ebruda taraklı yürek motifi kullanılmıştır. Renk, kompozisyon ve ahenk uyum içerisinde kullanılmasının yanı sıra hatip motifleri serbest bir şekilde tasarlanmıştır.</p>		

Fotoğraf 62:

Tablo 47:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Kamil Kepeci Tasnifi		
Tarih	h.1213(m.1798)		
Ebat	37*47cm.	No	5239
Kullanılan Renkler	Kiremit kırmızısı, hardal sarı, sarı, siyah		
Ebru Türü	Hatip Ebrusu		
Açıklama	İzmir Gümrüğü' ne ait defterin ebrulu ayıracı. Hatip ebrusu, açık mavi battal zemin üzerine siyah, turuncu, sarı renkleri kullanılarak yapılmıştır. Toprak boya kullanılmıştır.		

Fotoğraf 63:

Tablo 48:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	D.HMH.GLBH		
Tarih	h.1192 (m.1778)		
Ebat	32*42 cm	No	21909
Kullanılan Renkler	Açık mavi, kahverengi, siyah, hardal sarı		
Ebru Türü	Hatip Ebrusu		
Açıklama	Haremeyn Muhasebesi Gülbahar Harun Vakfı Muhasebe Defterin' nin dış kabı. Hatip motifleri yapıldıktan sonra eşit aralıklarla biz ile tarama yapılmıştır. Toprak boya kullanılmıştır.		

Fotoğraf 64:

Tablo 49:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	D.HMH. GLBH		
Tarih	h. 1150 (m.1737)		
Ebat	34*42 cm	No	3929
Kullanılan Renkler	Kahverengi, siyah		
Ebru Türü	Hatip Ebrusu		
Açıklama	Edirne' de Sultan Selim Han Camii, Medrese ve Dar'ül-kurra'sı Evkafı' nın Mahsulat ve İhracat Muhasebe Defteri' nin dış kabı Neftli hatip ebru, kahverengi neftli gelgit zemin üzerine siyah renk kullanılarak yürek motifi yapılmıştır. Toprak boya kullanılmıştır.		

Fotoğraf 65:

Tablo 50:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h.1213 (m.1798)		
Ebat	31*42 cm.	No	7489
Kullanılan Renkler	Kiremit kırmızı, mavi, siyah		
Ebru Türü	Hatip Ebrusu		
Açıklama	Bursa’ da Sultan Orhan Gazi Türbe ve İmaret Evkafı Muhasebe İcmal Defteri’nin dış kabı. Hatip ebru, siyah serpmeye battal zemin üzerine kiremit kırmızı, mavi renkleri kullanılarak yapılmıştır. Toprak boya kullanılmıştır.		

Fotoğraf 66:

Tablo 51:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h.1214(m. 1799)		
Ebat	34*46 cm.	No	7500
Kullanılan Renkler	Gri, hardal sarı, açık mavi		
Ebru Türü	Hatip Ebrusu		
Açıklama	İstanbul’ da Sultan Selim Han Camii, Türbe ve İmareti Evkafı Mahsulat ve İhracat Muhasebe Defteri’ nin dış kabı. Hatip ebru, koyu gri, hardal sarı, açık mavi serpmeye battal üzerine kiremit kırmızı, yeşil ve gri renklerle kullanılarak çarkıfelek motifi yapılmıştır.		

Fotoğraf 67:

Tablo 52:

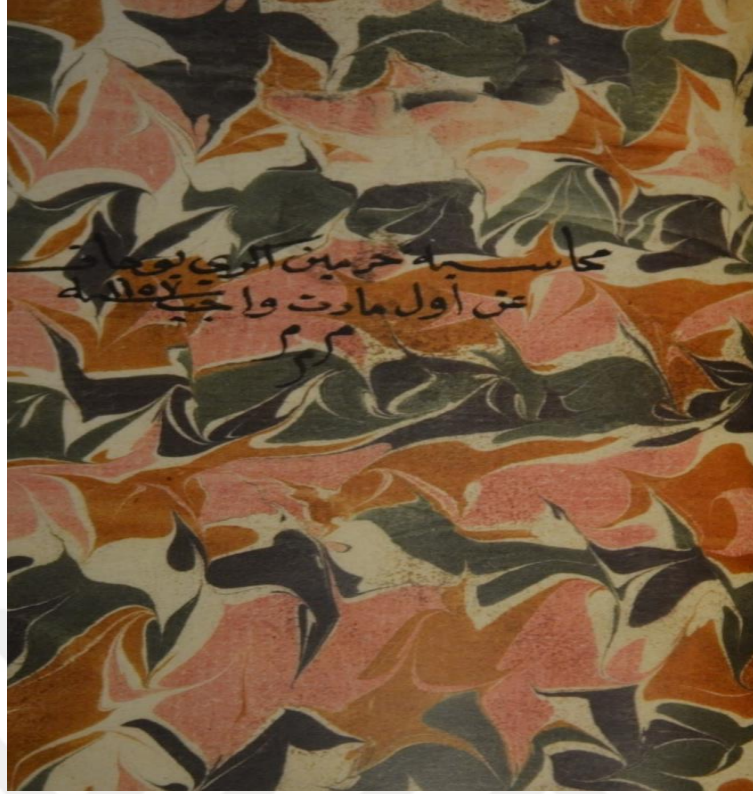
Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h.1217 (m.1802)		
Ebat	22*32 cm.	No	7547
Kullanılan Renkler	Siyah kahverengi, açık mavi		
Ebru Türü	Hatip Ebrusu		
Açıklama	Haremeyn-i Şerifeyn Evkafı Muhasebe Defteri' nin dış kabı. Yıldız motifi kullanılmıştır.		

Fotoğraf 68:

Tablo 53:

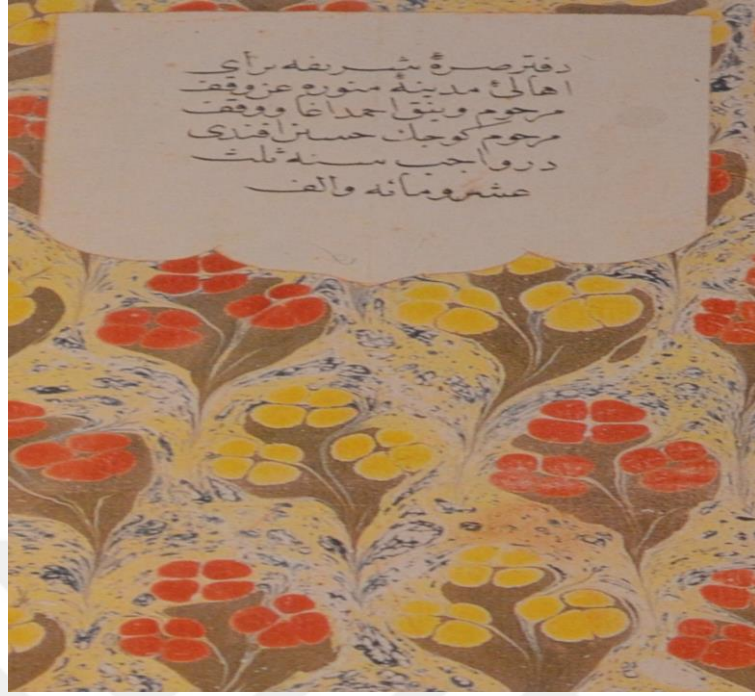
Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h.1157 (m.1744)		
Ebat	34*34 cm	No	4406
Kullanılan Renkler	Kiremit kırmızı, bordo, siyah		
Ebru Türü	Hatip Ebrusu		
Açıklama	Ereğli ve Karaman'da Haremeyn-i Şerifeyn Evkafı' nın Mahsulat ve İhracat Muhasebe Defteri'nin dış kabı. Hatip ebru, kiremit kırmızı, bordo ve siyah renkleri kullanılarak yapılmıştır. Toprak boya kullanılmıştır. Motiflere gelişi güzel şekiller verilmiştir.		

Fotoğraf 69:

Tablo 54:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h.1157 (m.1744)		
Ebat	32*42 cm.	No	4408
Kullanılan Renkler	Kiremit kırmızı, hardal sarısı, koyu yeşil, açık yeşil renkleri		
Ebru Türü	Hatip Ebrusu		
Açıklama	Eğribucak ve Civarında Haremeyn-i şerifeyn Evkafı' nın Mahsulat ve İhracat Muhasebe Defteri' nin dış kabı.		

Fotoğraf 70:

Tablo 55:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	EV. HMH. SR		
Tarih	h.1157 (m.1744)		
Ebat	16*42.5 cm	No	566
Kullanılan Renkler	Sarı, neftli mavi, sap yeşili, kiremit kırmızı, sarı		
Ebru Türü	Çiçekli ebru		
Açıklama	Defterin üzerinde: Defteri Surre-i Şerife, berâ-yıahâlî-i Medine-i Münevvere,an-Vakfı merhum Voynuk Ahmed Ağa ve Vakf-ı merhum Küçük Hüseyin Efendi, der-vâcib, sene selâseaşrmi'ete ve elf. h. 1113(m.1701) yazılıdır. Muhtemelen sümbül tarağı ile çiçek damlaları serpiştirilip papatya demeti stilize edilerek koltuk ebrusu yapılmıştır. Toprak boya kullanılmıştır.		

Fotoğraf 71:

Tablo 56:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	EV. HMH. SR		
Tarih	h.1113/ (m.1701)		
Ebat	14*40,5 cm	No	556
Kullanılan Renkler	Kiremit kırmızı, sarı, yeşil, açık sarı		
Ebru Türü	Çiçekli Ebru / Koltuk Ebrusu		
Açıklama	Papatyaların yapımında damlaların sistemsel düşmesi bize sümbül tarağı kullanıldığını gösteriyor. Toprak boya kullanılan bu ebruda renk, motif ve kompozisyonun uyum içerisinde olduğu güzel bir örnektir.		

Fotoğraf 72:

Tablo 57:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	A. DVN Defteri		
Tarih	h.1127 / m. 1715		
Ebat	32*42,5 cm	No	807
Kullanılan Renkler	Açık sarı, nefli mavi, sarı, kiremit kırmızı, kahverengi		
Ebru Türü	Çiçekli Ebru / Sümbül Ebrusu		
Açıklama	Sümbül tarağı aslına uygun olarak kullanılmıştır. Koltuk ebrusu yapılmıştır. Renklerin canlılığını koruması toprak boya kullanılmasına bağlıdır.		

Fotoğraf 73:

Tablo 58:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h.1107 (m.1695)		
Ebat	30*43cm	No	904
Kullanılan Renkler	Koyu yeşil, beyaz, bordo, turuncu		
Ebru Türü	Çiçekli Ebru		
Açıklama	<p>İstanbul’ da Sultan Selim Han Kadim Camii, Türbesi ve İmareti Evkafı Mahsulat ve İhracat Muhasebe Defteri’nin dış kabı. Koyu yeşil battal zemin üzerine beyaz, bordo ve turuncu renklerde lale ve kır çiçekleri demet halinde ebru yapılmıştır. Bordo renk kumlu halde kullanılmıştır. Koltuk ebrusu yapılmıştır. Motif demetleri adeta tezhip sanatında yıldız renk ve ya altın kullanılarak yapılan şemse motifini andırmaktadır. Zemin rengi ve motiflerde kullanılan şekil ve renk uyumları ile Osmanlı padişahlarının kaftan kumaşlarında sıkça kullanılan rumi desenlerine benzemektedir. Çiçekli ebru kategorisinde en nadide örneklerden biridir.</p>		

Fotoğraf 74:

Tablo 59:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h.1107 (m.1695)		
Ebat	30*42 cm.	No	909
Kullanılan Renkler	Açık sarı, neftli mavi, sarı, kiremit kırmızı, kahverengi		
Ebru Türü	Çiçekli Ebru		
Açıklama	Akşehir' de Hasan Paşa Camii Evkafı' nın Defteri'nin dış kabı. Çiçekli ebru, sarı gel git zemin üzerine koyu sap yeşili ve kiremit kırmızı kır çiçeği demeti yapılmıştır. Koltuk ebrusu yapılmış olup toprak boya kullanılmıştır. Çiçeklerde kullanılan boyada su miktarı azaltılarak kumlu görünüm kazandırılmıştır.		

Fotoğraf 75:

Tablo 60:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Hasan Paşa Akşehir Vakfiyesi' nin Mevacip Defteri 1107		
Tarih	Yok		
Ebat	Belirtilmemiş	No	Yok
Kullanılan Renkler	Sarı, kiremit kırmızı, siyah		
Ebru Türü	Çiçekli Ebru		
Açıklama	Çiçekli ebru, sarı rumî desenini andıran motif içerisinde kiremit kırmızı, sarı, sap yeşili, siyah renkleri kullanılarak papatya demeti ebru yapılmıştır. Zemin için boya serpilmeyip direk motifler uygulanmıştır. Koltuk ebrusu yapılmıştır. Toprak boya kullanılmıştır.		

Fotoğraf 76:

Tablo 61:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h.1110 (m.1698)		
Ebat	22*31 cm.	No	92
Kullanılan Renkler	Kahverengi, kiremit kırmızı, koyu gri, sap yeşili, hardal sarı		
Ebru Türü	Çiçekli Ebru		
Açıklama	Edirne'de Gazi Paşa-yı Veli Mescit ve İmareti Evkafi' nin Mahsulat ve İhracat Muhasebe Defteri'nin dış kabı. Çiçekli ebru, kahverengi gelgit zemin üzerine kiremit kırmızı, koyu gri, sap yeşili ve hardal sarı renkleri kullanılarak kır çiçeği ve menekşe ebrusu yapılmıştır. Koltuk ebrusudur. Toprak boya kullanılmıştır.		

Fotoğraf 77:

Tablo 62:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h. 1117 (m.1705)		
Ebat	22*31 cm.	No	1409
Kullanılan Renkler	Kahverengi, kiremit kırmızı, koyu gri, sap yeşili, hardal sarı		
Ebru Türü	Çiçekli Ebru		
Açıklama	İstanbul'da Sultan Selim Han Kadim Camii Türbesi ve İmaret-i Evkafî'nin Mahsulat ve İhracat Muhasebe Defteri'nin dış kabı. Çiçekli ebru, açık mavi nefli battal zemin üzerine papatya demeti ebrusu yapılmıştır. Kumlu kiremit kırmızı, açık sarı ve yaprak yeşili kullanılarak çiçek demeti koltuk ebrusu şeklinde yapılmıştır. Toprak boya kullanılmıştır.		

Fotoğraf 78:

Tablo 63:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h.1108 (m.1696)		
Ebat	17*44 cm	No	915
Kullanılan Renkler	Sarı, turuncu, yeşil		
Ebru Türü	Çiçekli Ebru		
Açıklama	Üsküdar' da Atik Valide Sultan Camii İmareti ve Daru'üş – şifası Evkafı' nın Mahsulat ve İhracat Muhasebe Defteri'nin dış kabı. Çiçekli ebru, gri zemin üzerine sarı, turuncu ve koyu yeşil renkleri kullanılarak papatya yapılmıştır.		

Fotoğraf 79:

Tablo 64:

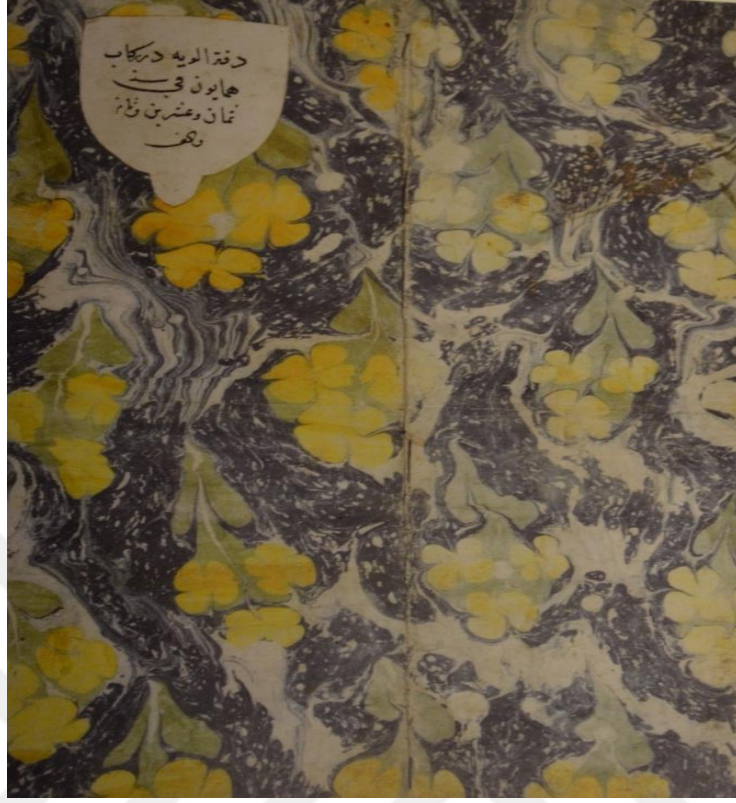
Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h.1108 (m.1696)		
Ebat	30*41 cm	No	855
Kullanılan Renkler	Lahor, kiremit kırmızı, yeşil, sarı		
Ebru Türü	Çiçekli Ebru		
Açıklama	<p>İstanbul'da Valide Handan Sultan Evkafı Mahsulat ve İhracat Muhasebe Defteri'nin dış kabı.</p> <p>Çiçekli ebru, nefli lahor battal zemin üzerine kumlu kiremit kırmızı, yeşil, sarı renkleri kullanılarak kır çiçekli ebru yapılmıştır. Koltuk ebrusu yapılmış olup toprak boya kullanılmıştır.</p>		

Fotoğraf 80:

Tablo 65:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Evkaf Defterleri		
Tarih	h. 1136 (m.1723)		
Ebat	30*42 cm.	No	2805
Kullanılan Renkler	Lahor, kiremit kırmızı, yeşil, sarı		
Ebru Türü	Çiçekli Ebru		
Açıklama	Eğribacak ve civarındaki Hameyn-i Şerifeyn Evkafı' nın Mahsulat ve İhracat Muhasebe Defteri' nin dış kabı. Çiçekli ebru, nefli açık kahve ve nefli lahor battal zemin üzerine sarı ve koyu yeşil renklerle kır çiçeği demeti koltuk ebrusu şeklinde yapılmıştır. Sümbül tarağı kullanılmıştır. Toprak boya kullanılmıştır. Çiçekli ebruya güzel bir örnektir.		

Fotoğraf 81:

Tablo 66:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	A. RSK. d.		
Tarih	h. 1128 (m.1813)		
Ebat	30*40 cm.	No	1573
Kullanılan Renkler	Lahor, kiremit kırmızı, yeşil, sarı		
Ebru Türü	Çiçekli Ebru		
Açıklama	Defter-i Elviye-i Rıkab-ı Hümayun' un dış kabı. Çiçekli ebru, nefli lahor nefli battal zemin üzerine sarı ve açık sap yeşil renkleri kullanılarak kır çiçekleri demet halinde stilize edilmiştir. Koltuk ebrusudur ve toprak boya kullanılmıştır. Çiçekleri yaparken sümbül tarağı kullanılmıştır.		

Fotoğraf 82:

Tablo 67:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Sultan Selim Han İstanbul 1128 ila 1129A.		
Tarih	Belirtilmemiş		
Ebat	Yok	No	Yok
Kullanılan Renkler	Sarı, nefli mavi, yeşil, kiremit kırmızı		
Ebru Türü	Çiçekli Ebru		
Açıklama	Çiçekli ebru, açık sarı ve açık nefli mavi battal üzerine kiremit kırmızı ve koyu yeşil renkleri kullanılarak kır çiçeği ebrusu yapılmıştır. Çiçek boyasının orantılı düşmesinin sebebi sümbül tarağı kullanılmış olmasıdır. Toprak boya kullanılmıştır. Koltuk ebrusuna güzel bir örnektir.		

Fotoğraf 83:

Tablo 68:

Bulunduğu Yer	Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri		
Kullanıldığı Defter	Kamil Kepeci Tasnifi		
Tarih	h.1133 (m.1720)		
Ebat	32*45 cm.	No	5239
Kullanılan Renkler	Lahor, kiremit kırmızı, yeşil		
Ebru Türü	Çiçekli Ebru		
Açıklama	İzmir Gümrüğü'ne ait defterin ebru ayıracı. Çiçekli ebru, lahor nefli battal zemin üzerine kiremit rengi ve sap yeşili kullanılarak papatya desenli ebru yapılmıştır. Sümbül ebrusuna da benzemektedir. Koltuk ebrusudur. Sıralı biçimde görülen çiçekler ikinci sırada bir çiçek kaydırılarak zemin doldurulmuştur.		

BEŞİNCİ BÖLÜM

5.1.SONUÇ

Arşivler bir milletin hürriyet vesikası, onun bütün varlığı, hakları ve hususiyetlerini barındıran geçmişinden bu gününe, bu gününden yarımına bağlayan dayanağı en değerli hazinesidir. Köklü ve zengin bir tarihe sahip olan Türk Milleti aynı zamanda tarihinin ve kültürünün en değerli arşivlerine de sahiptir. Tarihinin daha ilk dönemlerinde bir devlet an' anesi olarak gördüğü arşiv fikrinin olduğu korunarak bu günümüze kadar muhafaza edilmiş ve ebediyete kadar da büyük bir titizlikle korunmaya devam edilecektir. Arşivlerimiz Türk Devleti' nin devamlılığını sağlaması açısından büyük önem arz etmektedir. Tarihi kimliğimizin gerçek kaynağıdır.

Osmanlı arşivlerindeki ebrularda yapılan bu çalışmada diğer sanat eserlerinde olduğu gibi yapıldıkları dönem ve coğrafya hakkında önemli mesajlar verir. Ebru ciltleri yapan ustanın kendi ustasından öğrendiği teknik ve üslupları aslına uygun olarak eserlerine taşımıştır. Kendi zevk, duygu ve düşüncelerini de yansıtmayı ihmal etmemiştir. Yapılan ebrular insanlık tarihinin geçmiş ve geleceği arasında köprü vazifesi görmektedir. Estetik açıdan tercih sebebi olmuşlardır. Ebrunun o dönemde kendi içerisindeki değişimini de örneklerde görmekteyiz.

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivler' inde bulunan binlerce ebru tek örnektir. Aynı ebruyu tekrar yapmak imkansızdır. Hepsi birer sanat eseridir. Çalışmanın bütünlüğünü oluşturan bu ciltlerdeki ebrular özelliklerine göre incelenmiştir. Ebru sanatı ortaya çıkışı ile birlikte Türk sanatkârlarının ince zevkleriyle yeni bir boyuta ulaşmış olmasına rağmen ustaların yapılan eserlere tevazu gösterip imza atmayışları neticesiyle günümüze intikal eden ebruların kime ait olduklarını tespit etmek zorlaşmıştır. Günümüzde Hazine-i Evrak' ta defterlerin üzerine yapıştırılan, etiketlerden yola çıkarak h.1004 (m.1595) tarihli ebrulara rastlanılmıştır.

Belgelerin tasnifi esnasında yapılan düzenlemelerde tahrip olunan belgelerin daha uzun süre muhafazasının sağlanabilmesi için ebrulu kâğıtlar ile ciltlenmiştir. Ebrulanan bu defterler belgelerin değerine değer katmıştır.

Hazırlanan bu tezde belgelerin tasnifi sırasında hangi defterlerin ne tür ebrulu kâğıtlarla ciltlendiği ve o dönemde yapılan ebruların teknik ve biçimsel özelliklerini araştırıp sanatkârlarının ne tür ebrular tasarladıklarını görmek ve tarihe ışık tutmasını sağlamak hedeflenmiştir. Ebru kullanılmış belgeler incelenerek bunların hangi evrakta kullanıldığı, düzenlenme tarihleri, kullanılan ebru çeşitleri ve renkleri, uygulanan teknik ve malzeme özellikleri analiz edilmiştir.

Arşiv belgeleri üzerinde yapılan analizler ışığında incelenen 83 adet ebrulu ciltlerde en fazla hatip ebru kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Defterlerde kullanılan ebruların seçiminin rastlantısal yapıldığı sonucuna ulaşılmış, o dönemde sanatçıların ağırlıklı olarak hatip ebru tarzı çalışmış olabilecekleri kanısına varılmıştır.

Veriler T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi' nde araştırmacı tarafından gerekli izinler alınarak belgelerin orijinal fotoğrafları çekilerek toplanmıştır. Literatür taraması İstanbul Beyazıt Devlet Kütüphanesi, İstanbul Taksim Atatürk Kitaplığı, İstanbul Taksim Gümüşsuyu Alman Arkeoloji Enstitüsü Kütüphanesi, Taksim Kütüphanesi, İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, Uşak Üniversitesi Kütüphanesi, Erzurum Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi'nde yapılmıştır.

5.2.Battal Ebru Kullanılan Defterler:

1. Fotoğraf 16: ML Defteri 3393 Tarih: h./m.1854
2. Fotoğraf 17: COA, Darphane-i Amire Defterleri No:594
3. Fotoğraf 18: COA. İrade Meclis-i Mahsus Tasnifi No:1421
4. Fotoğraf 19: COA. Yıldız Esas Evrak' ı Tasnifi Dosya
5. Fotoğraf 20:EV. Sıra No:23100
6. Fotoğraf 21:EV. Sıra No:23101
7. Fotoğraf 22:EV. HMK.SR Sıra No:134
8. Fotoğraf 23:EV. Sıra No:23104

5.3.Kumlu Ebru Kullanılan Defterler:

1. Fotoğraf 24: COA. D. MMK. İGE. d. No: 23501
2. Fotoğraf 25: COA. EV.No: 7642
3. Fotoğraf 26:COA. EV.D. No: 7355
4. Fotoğraf 27: COA. EV.D. No:7824
5. Fotoğraf 28:COA. EV.D. No:6998
6. Fotoğraf 29:COA. EV.D. No:7857
8. Fotoğraf 30:COA. D.BRZ d. No: 21013
9. Fotoğraf 31: COA. D. BŞM. MHF. d No:13213
10. Fotoğraf 32: COA. D. BŞM. MHF. d. No: 13214

5.4.Şal Ebru Kullanılan Defterler:

1. Fotoğraf 33: COA. EV.D. No:3885
2. Fotoğraf 34: COA. No:2820
3. Fotoğraf 35: COA. MAD No:4466

5.5.Bülbül Yuvası Ebru Kullanılan Defterler:

1. Fotoğraf 36: COA. EV.D. No:1049
2. Fotoğraf 37: COA. EV. HMK. SR 10 No: 1043
3. Fotoğraf 38: COA. DRB. d.No:530
4. Fotoğraf 39: COA. Darphane-i Amire Defterleri No: 1150

5.6.Hatip Ebru Kullanılan Defterler:

1. Fotoğraf 40:EV. HMH. SR 658
2. Fotoğraf 41:EV. HMH. SR 2262
3. Fotoğraf 42:D.BŞM Defteri 1356
4. Fotoğraf 43:D.BŞM Defteri 4851
5. Fotoğraf 44:EV. HMH Defteri 6984
6. Fotoğraf 45: COA. EV.D. No:3970
7. Fotoğraf 46: COA. EV.D. N: 3964
8. Fotoğraf 47:COA. EV.D. No: 4445
9. Fotoğraf 48:Kamil Kepeci Tasnifi No.5239
10. Fotoğraf 49:COA. EV.D. No:5871
11. Fotoğraf 50:COA. EV.D. No:3969
12. Fotoğraf 51:COA. EV.D. No: 4410
13. Fotoğraf 52: COA. EV.D. No:5910
14. Fotoğraf 53:COA. EV.D. No: 6474
15. Fotoğraf 54: COA. D. BŞM. d No: 2638
16. Fotoğraf 55:COA. EV.D. No: 6507
17. Fotoğraf 56:COA. D.HMH. GLBH No:21907
18. Fotoğraf 57:COA. D.BŞM.d No: 3693
19. Fotoğraf 58: COA. EV. d No:7912
20. Fotoğraf 59:COA. Kamil Kepeci Tasnifi No: 5239
21. Fotoğraf 60:COA. Kamil Kepeci Tasnifi No: 5239
22. Fotoğraf 61:COA. EV.D. No:859
23. Fotoğraf 62:COA. Kamil Kepeci Tasnifi No: 5239
24. Fotoğraf 63:COA. D.HMH. GLBH No:21909

25. Fotoğraf 64:COA. EV. No: 3929
26. Fotoğraf 65:COA. EV. d. No: 7489
27. Fotoğraf 66:COA. EV. d. No: 7500
28. Fotoğraf 67:COA. EV. d. No: 7547
29. Fotoğraf 68:COA. EV. d. No:4406
30. Fotoğraf 69:COA. EV. d. No:4408

5.7.Çiçekli Ebru Kullanılan Defterler:

1. Fotoğraf 70:EV. HMH. SR 566
2. Fotoğraf 71:EV. HMH. SR 556
3. Fotoğraf 72:A.DVN Defteri 807
4. Fotoğraf 73:COA, EV.D. No: 904
5. Fotoğraf 74:COA. EV.D. No: 909
6. Fotoğraf 75: Hasan Paşa Akşehir Vakfıyesi' nin Mevacip Defteri. Sene 1107
7. Fotoğraf 76:COA. EV.D. No:92
8. Fotoğraf 77: COA. EV.D. No:1409
9. Fotoğraf 78: COA. EV.D. No: 915
10. Fotoğraf 79:COA. EV.D. No:855
11. Fotoğraf 80: COA. EV.D. No:2805
12. Fotoğraf 81:COA. A. RSK. d. No: 1573
13. Fotoğraf 82: COA. Sultan Selim Han İstanbul 1128 ila 1129
14. Fotoğraf 83:COA. Kamil Kepeci Tasnifi No: 5239

KAYNAKÇA

- Altıkulaç, Erünsal, Karaman, Topaloğlu, Yeprem, (1994) *İslâm Ansiklopedisi* Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul: 10.cilt.
- Arıtan, A. S. (1999) *Türk Ebru Sanatı ve Bugünkü Durumu. S.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Konya: Ötügen Neşriyat. s.8
- Arıtan, A. S. (2002). *Türk Ebru Sanatı. Türkler*. Konya: Ötüken Neşriyat.
- Ayverdi, İ. (2010). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul.
- Babaoğlu, A. (2007). *Ebru İstanbul* İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınlar, s. 12
- Barutçugil, H. (1999). *Renklerin Sonsuzluğu*. İstanbul. s. 27, s. 28, s. 47, s. 84
- Barutçugil, H. (2007) *Türklerin Ebru Sanatı*. İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Binark, İ. (1975). *Eski Kitapçılık Sanatlarımız*. Ankara: Kazan Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Yayınları, Ayyıldız Matbaası. s. 53
- Biol, İ. A. (1969). *Ebru*. Yeşilay. İstanbul. s. 3, s. 424
- Çoktan, A. (1992). *Türk Ebru Sanatı*. İstanbul
- Derman, M. U. (1977) *Türk Sanatında Ebru*, İstanbul, s.21-24.
- Doğan, M. *Büyük Türkçe Sözlük*. Mehmet Doğan. Türkçe Osmanlıca ve Yabancı Dillerden Türkçe' ye Geçen ve Çok Kullanılan Kelimeler.
- Devellioğlu, F. *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lugât* Eski ve Yeni harflerle 2. Ofset
- Emecen, F. (1991). *Sefere Götürülen Defterlerin Defteri Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu' na Armağan*, İstanbul: s. 241-268).
- Elhan, S. (1998). *Türk Ebru Sanatı*. Ankara: Murat Kitap ve Basım Yayınevi. s. 1
- Ersoy, A. (1989). *Ebru Sanatı*. İlgı. İstanbul. s. 25, s. 28
- Genç, Yusuf İhsan-Mustafa KÜÇÜK vd. (1992).*Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, Ankara: s. 5, s. 27
- Göyünç, Nejat, *Defter DİA*, 1991, s.90

- Göktaş, U. (1987). *Ebru terimleri Sözlüğü*. Anadolu sanat Yayınları, İstanbul. s.5, s.15
- Mandıracı, S. (1994). *Ebru Sanatının Günümüzdeki Konumu Nedir? Geleceği Nasıl Daha İyi Olabilir?* Kamu ve Özel Kuruluşlarla Orta Öğretimde, Üniversitelerde El Sanatlarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri Kitabı, Ankara
- Olçun, Y. (1999). *Yerel El Sanatları-1* MEB. İstanbul. s. 25.
- Ovalıoğlu, İ. (2007). *Osmanlı Belgelerinde Ebru ve Etiket Arşivin Rengi* s. 21
- Oytun, E.Uygun, A. Ural.G, Yerlioğlu, N. Bacanlı, F. Şahin, B. Sönmez, N. (1988). *Türk Kâğıdı*. Antika. İstanbul. s. 36
- Serin, Y. (2008). *Geleneksel Türk Ebru Sanatında Kronolojik Gelişim Süreci İle İlgili Bir Değerlendirme*, Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi 26. s. 97-105.
- Sungur, N. (1994). *Sanat ve Kimya Bir Arada: Ebru*. Bilim ve Teknik. Ankara: s. 55, s. 316
- Sobacı, A. (2001). *Klasik Türk Ebru Sanatı ve Kompozisyonu* ,Yüksek Lisans Tezi, Erzurum:
- Somer, Ovalıoğlu, Yüzbaşıoğlu, Küçük, Kanyılmaz, *Başbakanlık Osmanlı Arşiv'indeki Belge Türleri, Padişah El Yazıları Ve Belge Restorasyonu*, Seçil Ofset.
- Sönmez, (1988). s. 28.
- Tanarşlan, T. (1988). *Bir Ebrucu Gözüyle Ebru*, Antika 36
- Toparlı, R. *Türkiye Türkçesi Sözlükleri Projesi-1- Lehçe-i Osmani Ahmet Vefik Paşa Eski Sözlükler Dizisi-3-*
- Atatürk Kültür Dil ve Tarih Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları743.
- Türk Dil Kurumu (1932) *Türkçe Sözlük* 10.Baskı
- Uzunçarşılı, İ. H. *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı, Kapıkulu Ocakları I*, Ankara. 1943, s. 43

Uyar, Y. (1992). *Günümüzde Ebru ve Ustaları*, Türkiyemiz 22 s. 26-41.

Yazan, I. (1986). *Ebru Sanatı*. Antika. İstanbul. s. 14, s. 41, s. 42

